CHEIRAGOGIA HELIANA DE AURO PHILOSOPHICO NECDUM...

Raphael Eglinus Iconius, Venceslaus Lavinius, ...

Cheiragogia Heliana

De

Auro Philosophico necdum cognito:

Unde juxta facile percipi potest tum opus Universalissimum totius Monarchiæ Chymicæ in Regno Minerali: tum omnes in suo quiq; genere Universales ejusdem Regni Mineralis Lapides, Tincturæve particulares, cujus author,

Nicolaus Niger Hapelius,
Anagrammatizomenos.

Accessit Tractatus Venceslai Lavinii, Moravi, De Cœlo terrestri, &c.

Marpurgi Cattorum,
Ex Officina Rudolphi Hutwelckeri
Anno cIɔ Iɔ C XII

PROGRAM. AUTHORIS.

Sunt qui sæpè legant Chymicos multumq́ libellos,
Nec dena attingant post quoq́ lustra scopum,
Nũc hûc, nunc illûc, incertis passibus acti,
Quos Labyrinthæis flexibus ire patet.
Sunt alij invidiâ tacti, qui cuncta recondunt,
Offusis tenebris impediuntq́ bonos,
Scilicet ut soli sapiant, soliq́ putentur
Esse sophi, queis nîl quã sua sponsa placet.
Æquoris hanc inter Scyllam, vastamq́ Charybdin
Alchymicam, in medio nostra carina natat:
Cholchidos auriferam ut si quando ad littora lanam,
Technophilus per me fortè referre queat,
Inscribat spolijs, anagrammate nominis apto,
MI NICOLAUS erat dux NIGER HAPELIUS.

OMNIBUS ARTIS CHYMICÆ STUdiosis benè agere.

QUanquam non erat animus pro tenui mea parte ullum scriptum, ullamvè speculationem in rebus Chymicis post disquisitionem de Helia Artista præterea de me edere, ponderatâ vel inprimis rerum hujuscemodi gravitate: tamen singularis quidam amor erga eos, qui huic arti proposito Christiano & studio pio adhærent (inter quos & viri Principes) me fateor hûc impulit, ut brevem hanc, sed perspicuam Cheiragogiam Helianam de auro Philosophico, hactenus parum animadverso, committerem luci, eamq; communicarem dignis, etiam atq; etiam studiosè petens, ut eam diligenter pondera-

re ne graventur, si fortè de nonnullis præmoneri hinc quiverint. Cum enim perlongo tempore hanc artem sectatus fuerim, nec tantum perpetuis cogitationibus & studio theoretico, multorũq; manuscriptorum inspectione, quorum mentio passim à nobis fit, sed manuali insuper labore, & experientiâ propriâ, quæ (ut proverbio dicitur) vel stultorum est magistra, non sine gravi intertrimento & attentaverim, & compererim plurima, licebit mihi spero, aliqua ex parte hujus rei conditionem & fundamentum studiosis Chymiæ paulo altius retegere & de me gustum aliquem præbere, quousq; vel cogitando vel studendo vel conando operandove pertigerim. Quamvis enim tria illa principia essentialia rerum omni-

omnium quæ nunc ex auro & argento communibus, aliisve metallis extrahuntur: nunc in eorundem mineris potentissimè pervestigantur, efficiunt, quod possunt (neq; enim hæc nunc exquirere nostrum) atq; ita pro Philosophico & vivo auro habentur, perhibenturq;: tamen si Philosophos purgatiore aure audimus, est adhûc aliud aurum, non paulò magis isto abditum, idq́; duplex, quod inquiri profundius, & produci in apertum luculentius oportet! unum quod Monarchiæ Chymicæ proprium est, & in primo ente inest Universalissimi Mineralis: alterum quod ad tincturam Solis parandam spectat, quo de in hoc tractatu abundè disseruimus, quandoquidem apparet latere plærosq; prorsus. Quan-

quam autem ab omni Alchymicæ artis praxi aliquamdiu abſtinuimus, partim propter malevolentiâ quorũdam ſuffuſos in nos animos, partim propter exantlata varia diſcrimina (quæ hîc recenſere nimis longũ foret) partim denique propter offenſam eorum, qui cùm nihil horum capiant, tempus in his teri nolunt: fit tamen, ut ſummè etiam prudẽtes quandoq; ſoleant quærere utrumnè tanti pœnitere à nobis emptum ſit, ut ſiliquas inanes quatere (ut ipſi loquuntur) poſthâc ſimus deſituri, nec ne? Quibus quin hac ipſâ Cheiragogia noſtra reſponderemꝰ facere nequivimꝰ: non certè quòd Chymicum ſtudium non ſummi faciendum cenſeamus: ſed quòd temporis uſura, & vocationis neceſſitas hujus rei negotiationem

nem & pragmatejam nobis interdicat. Scripta est igitur horis subcisivis aperta hæc Tractatio à nobis de auro Philosophico necdum cognito, non Chymicorum stylo (ut solent) allegorico, sed plano, ut intelligatur Tinctura Solis hactenus occultata, additis aliis, quantum equidem revelare decuit, licet occultius & circumspectius fuerit in cæteris agendum, ut quousq; Philosophando legendòve, aut etiam operando pervenire contenderimus, de nobis alii statuere judicando possint, si pote aliquibus, non futuris erga nos ingratis, plus hinc lucis oboriri queat, & ad præcavenda damna oculi eorum adaperiri: quem morem si plæriq; omnes sequeremur, fieri non posset, quin operta tandem fierent apertiora,

Heliâ artium in lucem deniq; producto. Precamur autem Patrem luminum, ut ipse hûc benedictionẽ suam elargiri dignetur, ut ad ejus gloriam hæc inprimis vertant, & Ecclesiæ emolumento sint, præsertim instantis calamitatis ærumnoso tempore. Perscripsi 4. Apr. anno 1612.

PROTESTATIO.

Quæ de Universali Regni Mineralis universalissimo in hac Cheiragogia asserimus, nihil derogare volumus Canonibus nostris Hermeticis sive Helianis Aphorismis, quibus Ens Medium majoris & minoris mundi pertractavimus, ex quo homini constat sanitas. Dixi.

R. E. I. D.

CHEIRAGOGIA HELIANA
De
AVRO PHILOSOPHICO NECDUM cognito.

SCribit Basilius Valentinus, ordinis Benedictini Monachus, qui proavorum memoria, ex superiore Alsatiä oriundus, Philosophus in Chymia fuit princeps, in Curru suo Triumphali Antimonii p. 242. Ubi de lapide Ignis tractat, qui ex Mercurio Antimonii conficitur, in hanc sententiam: *Sed lapis ignis (inquit) non tingit universaliter, sicut Lapis Philosophorum, qui ex Solis essentia paratur: Nequaquam. Etenim tantum ei concessum non est ad efficiendum sua virtute: Verum tingit particulariter, nempe Lunam in Solem, præter stannum & plumbum: Martem & venerem equidem omittit,*

 nisi

nisi quantũ hac in parte per separationem inde elici potest. Itẽ: *Hæc tinctura (inquit) una sui parte non supra quinq; partes transmutare potest, quod fixum maneat in Saturno & Antimonio ipso, in Quartatione, & Adurentibus: Cùm contra verus ille ac pervetus Magnus Philosophorum Lapis immensum quantum efficere queat. Consimiliter in augmentatione sui Lapis Ignis amplius exaltari nequit: Sed tamen aurum ipsum (inquit) purum est & fixum.* Sic Paulò post pag. 244. *Animadvertendum porrò Lectori est (addit) non unius generis reperiri lapides, qui particulariter tingunt. Omnes enim pulveres fixos, qui tingũt, appello lapides: sed unus subinde altero tingit efficacius atq; altius: qualis est primò Lapis Philosophorum*

qui omnium primas obtinet. Hunc ſequitur tinctura Solis & Lunæ ad rubeum & ad album: quam excipit tinctura Vitrioli & Veneris, itemq; tinctura Martis, quarum utraq; tincturam Solis etiam in ſese habet, ſi modò ad fixationem perſeverantem prius deducta fuerit. Hanc inſequitur Tinctura Jovis & Saturni ad coagulandum Mercurium. Deniq; ipſamet tinctura ipſius Mercurij. Hæc eſt igitur differentia (inquit Baſilius) *& multiplicitas Lapidum & tincturarum: Omnes tamen* (addit) *ex uno ſemine, & ex una initiali matre generati ſunt, unde verum* UNIVERSALE *cõſimiliter profluxit: Extra quæ nulla* (inquit) *præterea tinctura metallica reperiri poteſt, in omnibus inquam rebus, quomodocunq; vocentur. Alij lapides tam nobiles*

biles juxtà quã ignobiles, me nunc nõ movent; de quibus etiam nolo quidquam nunc dictũ scriptumve, quandoquidem vim præterea nullam habent extra medicinam. Consimiliter de animalibus & vegetabilibus nunc lapidibus item nihil mentionis faciam, quâ ad medicos duntaxat usus ordinati sunt, neq; ullum opus metallicum efficere possunt ad unicam nequidem vim ex sese præstandã: quorum potentia omnium, tam mineralium (inquam) quàm animalium & vegetabilium lapidum juxta simul cumulo in Lapide Philosophico reperitur. Salia omnium potestatem tingendi habent nullam: sed tantùm claves sunt ad præparationem lapidum, aliâs per se ipsa nihil possunt, nisi quod attinet ad salia metallorum, mineraliumq́; (nunc aliquid

loquor

loquor, si me rectè percipere voles (inquit) quodnam discrimen inter Mineralium salia puto) nequaquam omittenda, nec reijcienda sunt quoad tincturas: siquidem eis in compositione carere nequimus. Nam in his reperitur eximius ille thesaurus, unde omnis fixatio cum perseverantia originem suam, & verum germanũq; fundamentum habet. Hucusq; Basilius Valentinus.

Sublimis hic & incomparabilis ante Paracelsum, Philosophus, fundamentum hîc locat totius Universalis universalissimi, omniumq; præterea lapidum & tincturarum in regno Minerali, extra quod Metallicæ tincturæ (in rebus aliis per se scilicet) quæri non debent, id quod idē pluribus attestatur locis. Quin imò hoc loco evidentissimè indicat

bilesjuxtà quã ignobiles, me nunc nõ movent; de quibus etiam nolo quidquam nunc dictũ scriptumve, quandoquidem vim præterea nullam habent extra medicinam. Consimiliter de animalibus & vegetabilibus nunc lapidibus item nihil mentionis faciam, quâ ad medicos duntaxat usus ordinati sunt, neq; ullum opus metallicum efficere possunt ad unicam nequidem vim ex sese præstandã: quorum potentia omnium, tam mineralium (inquam) quàm animalium & vegetabilium lapidum juxta simul cumulo in Lapide Philosophico reperitur. Salia omnium potestatem tingendi habent nullam: sed tantùm claves sunt ad præparationem lapidum, aliâs per se ipsa nihil possunt, nisi quod attinet ad salia metallorum, mineraliumq; (nunc aliquid

loquor

loquor, si me rectè percipere voles (inquit) quodnam discrimen inter Mineralium salia puto) nequaquam omittenda, nec reijcienda sunt quoad tincturas: siquidem eis in compositione carere nequimus. Nam in his reperitur eximius ille thesaurus, unde omnis fixatio cum perseverantia originem suam, & verum germanumque fundamentum habet. Hucusq; Basilius Valentinus.

Sublimis hic & incomparabilis ante Paracelsum, Philosophus, fundamentum hîc locat totius Universalis universalissimi, omniumq; præterea lapidum & tincturarum in regno Minerali, extra quod Metallicæ tincturæ (in rebus aliis per se scilicet) quæri non debent, id quod idē pluribus attestatur locis. Quin imò hoc loco evidentissimè indicat

cat, præter originale magnum Universale seminis & initialis matris, ex qua omnes tincturæ cæteræ prodierunt (licet ea expresso nomine ab eo nõ nominetur) sex distinctos & inter se differentes alios Lapides & Tincturas existere, quarum una tingat altera subinde potentius: ut de particularibus nunc prorsus taceam. Ac initio quidem in curru suo Triumphali Antimonii describit nobis lapidem Ignis, sive Tincturam Antimonii, cujus Mercurium cum oleo Vitrioli ex Marte docet præcipitare, & in suo proprio oleo dulci rubeo, quod ex sulphure & sale antimonii beneficio spiritus vini extrahitur & per Retortum pellitur, dissolvere ac postmodum figere in lapidem tingentem & fluentem. Particularis est

hæc quidem Antimonii Tinctura, quod tamen Paracelſum ita exaltaſſe conſtat & ſubtilibus præparationibus, deinde reverberationibus, poſtea ſublimationibus, tum digeſtionibus, nec non ſeparationibus ac diſtillationibus, poſtremò variis reductionibus & reſolutionibus (ut ipſemet Paracelſus libro Archidoxorum IV. atteſtatur) eò usq; perduxiſſe, ut nulla ratione per veſtigari ſatis poſſit admiranda ejus vis, qua metalla omnia pertranſit, immunis utiq; ab imminutione ſuæ virtutis, eaq; ad perfectionem adducit, ſibi ipſi ſubinde ad alia atq; alia tingenda ſemper ſufficiens, & corpora humana in decimā generationem usq; ſana & valida propagans. Antimonio non abſimile eſt ſulphur, Minerale (utrūq; enim inter

inter vitriolata *referri* debet) de quo Theophrastus, *Quod in ipso (inquit) non inest, id beneficio alterius per ipsum possumus assequi*, intelligens spiritum Mundi Magneticum, qui Philosophis est Magnesia vera. lib. Mineralium cap. 7. *Quod ducem artis* (hoc est, Heliam Artistam) *sedulò sectaturum ait*. Verùm quomodo lapis Ignis ex Antimonii tribus intrinsecis interventu olei vitrioli ex Venere & Marte debeat preparari non solummodò in curru suo triumphali sparsim docet Basilius, sed multò magis conjunctim & methodo aperta in manuscripto manualis suæ practicæ videtur pertractasse.

Secundum lapidem Ignis idem proximè mentionem facit lapidis Philosophorum, cui quidem primas

mas tribuit, reſpectu cæterarum videlicet tincturarum univerſalium, non verò univerſalis univerſaliſſimi, ut poſtea dicetur. Aſſeverat autem Lapidem Philoſophorum fieri ex eſſentia auri: verè quidem, ſed ut audiemus non ſine adjunctione ſalis Naturæ tum ſimplicis, tum compoſiti: Unde Alchymiam quaſi Halchymiam non ineptè indigitat Chryſippus Fannianus.

Tertia eſt tinctura Solis maximè Philoſophici, quæ Lapidem Philoſophorum proximè ſequitur. Hæc auro ſolo eoq; Philoſophico à nobis deſcripto potiſſimum conſtat, quo nomine à Lapide ipſo differt, quamvis variæ habentur ejus præparationes. Philoſophorum enim Lapis ex auri quidem eſſentia, ut & ipſa tinctura fit. Sed Solis hæc tin-

ctura loco salis fusilis naturæ, suo ipsius sale contenta est, & ex tribus auri præsertim Philosophici principiis resolutis, depuratis, & conjunctis prodit, ut sub finem dicemus.

Quarta Tinctura secundum Basilii sententiam est Tinctura Veneris & Martis, in unum videlicet conflatorum, hoc est, ex eorum vitrioli albo & rubenti spiritu, qui est Mercurius & Sulphur amborũ, unà cum eorundem fixo sale, unde hæc tinctura paratur: licet sine Sole vulgari, cum quo illa est incorporanda, non perficiatur; siquidem prius cum eo figenda est, quemadmodum testatur Basilius in lib. de Naturalibus & Supernaturalib⁹ rebus cap. 2. pag. 28. his ipsis verbis: *Quando enim* (inquit) *Tinctura Solis*

lis in nullo abundantius reperitur, quàm in Marte & Venere, veluti masculo & fœmina, eorum corpora destruuntur, & spiritus eorum tingens ex eis propellitur, qui reseratũ & præparatum aurum sanguine suo saturum, & per cibum & potum suum fugax ac volatile faciunt. Proinde aurum volatile postquam cibo ac potu suo satiatum est, suum ipsius sanguinem reassumit, & per suum ipsius internum calorem exsiccat, beneficio intervenientis vaporiferi ignis, unde rursus victoria existit, quæ prorsus fixum & summè perseverans reddit, ut aurum fiat medicina plusquam fixa. In hanc sententiam idem post duo folia addit: Etsi Mars & Venus non egent vestitu, sed eum cæteris quinq; communicare queunt: tamen asseveranter affirmo

sine Leone (hoc est auro ut supra reserato & præparato) *nihil prorsus efficere posse, quia de fixitate eorum Mercurij, & malleabilitate ipsorum salis ad necessitatem eis prospectum non est, ut lucrosi aliquid venari inde possis: nisi Leo in certamine eos rursus vicerit, ut utrinq; triumphũ agant, id est, ut non solummodò soluta, sed etiam utrinq; ad perfectam fixationem sint ambo perducta, quemadmodum ante edocuit.*

Cæterùm magna & memorabili objectione hîc nobis occurritur, neq; id immeritò. Etenim Basilius pag. 29. hujus capitis non solùm apertè scribit, *Tincturam Veneris & Martis sine resoluto auro* (ut jam modo dictum est) *nihil efficere posse: Sed etiam vice* versa de auro vulgari, cujus tinctura tincturæ Veneris

neris & Martis commiſcenda eſt, teſtificatur: *Non poſſe Dominum* (nempe aurum) *de ſuo veſtitu quidquam ſuis ſubditis impartiri: quandoquidem natura ei unicum duntaxat indumentum honorarium tribuit, niſi prius ſervus ditârit Dominum:* Item paulò poſt addit: *Non poſſe Regem ſuis famulis de regno ſuo quidquam hæreditatis communicare, nec perſeverantem veſtitum aulicum tribuere, niſi prius penſionem & tributum à ſuis ſubditis acceperit, ut ita Dominus & ſervus ſimul conſiſtere poſſint.* Hæc cùm ita ſint, non immeritò quis interrogârit, Quo pacto igitur tinctura Solis ſecundum eſſentialem ſui differentiam à tinctura Veneris & Martis aut reliquarum diſtet? Si videlicet vulgare aurum niſi tinctum ſpiritu

ſubditorum ſuorum tingere nequeat? Hunc nodum diſſolvere nonnulli conati ad auri mineram, Marcaſitasq; confugerunt, quas multum poſſe non nego, cum ſpiritibus non ſint deſtitutæ. Inde igitur parari Tincturam Solis, non autem ex auro fuſo, contendunt. Alii contra Tincturam auri non ex auro ſimpliciter reſoluto, ſed in ſua principia prius diſtinctè redacto, indeq; depurato, & rurſus coalito, Solis hanc Tincturam venantur. Nam qui auri Mercurio non Sulphur Solis, ſed Solē ipſum addunt, hûc non pertinent. Nos, ut hoc loco non oppedamus illis; liter tamen reſpondemus, nempe ad Tincturam ſolis non tam requiri aurū & argentum à natura ſimpliciter datum, quam aliud ſublimius & melius

melius, aurum videlicet Philosophorum nostrum, in quo inest spiritus tingens, de quo jam jam dicemus, si prius Tincturas Basilianas omnes percensuerimus.

Quintam igitur Basilius tincturam proponit in Jove & Saturno, sed tantùm ad coagulationem Mercurii, puta in argentum & aurum, per rubeum videlicet & dulce oleum eorum arte prolectum, uti Basilius non uno loco innuit. Hùc etiam pertinet, quod per commixtionem aliorum metallorum Paracelsus vexationũ libro, de Saturno, Luna, & Mercurio componendis tradit. Hìc verò reticere non possum Basilium de Saturno & Jove vulgari loqui: sed si adhûc sint in suis mineris, altioris sunt indaginis ac virtutis; qua de re in curru

triumphali Antimonii, loquens de fixatione vulgaris Mercurii, in hæc verba scribit Basilius, pag. 87. *Ad nullam coagulationem perduci Mercurius potest, nisi fiat ei additio reliquorum metallicorum spirituum, quæ coagulatio in matre Saturni omnium efficacissimè potentissimeq́; præ cæteris effusa est, & sine hoc fieri nequit, nisi Lapidem Philosophorum ipsum habeas.* Sic de Naturalibus & Supernaturalibus rebus cap. 9. de Saturno pag. 121. *Quivis etiam scire* (inquit) *debet, nullam ullius metalli transmutationem ex Saturno consequi posse) propter ingens ipsius frigus, excepta coagulatione Mercurij vulgi: quoniam frigidum plumbi sulphur currentem Mercurij spiritum calidum domare, eumq; ei adimere potest, si processus rectè instituatur*

tur. His paulò post subjicit: *Quapropter Saturnum non penitus rejeceris, nec irrisoriè prorsus post tergũ collocaris: siquidem ejus natura & virtus non multis adhuc cognita est. Nam Philosophorum lapis primum suum initium sui cœlestis & plusquam coruscantis coloris tantùm ex isto metallo habet, & per influentiam hujus planetæ traditur ei clavis perseverantiæ per putrefactionem: quoniam ex citrino nullum potest fieri rubeum, nisi ex initio nigri prius factum fuerit album.* Hæc ille, quę ut altioris sunt indaginis, ita ad secretiorẽ Saturnum pertinere intelliguntur, nempe Philosophicũ, qui ex putrefactione existit Solis & salis Naturæ: tametsi inesse tum ipsi plumbi mineræ certi cujusdam generis, vim longè maximam cona-

tur evincere in Ruricola ſuo excellens quidam jurium Doctor, cujus floſculi ſunt gemelli: ideõq; oſtendit tinctura dicta Aromaticum Philoſophorum ex Mercurio plumbi, ut de aliis minoribus particularibus nihil dicamus. Hinc Paracelſus in ſuperius adducto vexationum, ſeu potius Fixationum libro, non ſatis deprædicare poteſt interiorem illum Saturni ſpiritum, qui metallorum ſpiritus reliquos, ſive Mercurios occidat: quemadmodum vidimus & ipſi ex Mercurio vulgaris plumbi confectas auri probatiſſimi virgas, quas vir quidam doctiſſimus ante quinquennium conſpicandas nobis exhibuit.

Sextò & ultimo loco Baſilius mentionem facit *Tincturæ ipſiusmet Mercurij*. Ea verò vel mediante

ovo-

ovorum calce paratur, ut est apud Paracelsum lib. 5. de ulceribus patentibus: vel à vitriolo Veneris & Martis elevatur, resolvitur distillatur & coagulatur, ut videre est apud eundem de Morte rerum in Metamorphosi & apud Rupescissam, cui libellum de tinctura Mercurii in altera partium Grataroli vendicamus: vel beneficio Malagmatis Jovis sublimatum resolvitur ac distillatur, in quo Mercurius calcinatur & cum metallis coagulatur, quem morem Basilius de duplici Mercurio Solis sequi videtur, pagina 108. in Repetione Lapidis magni. Multiplex enim est via procedendi cum Mercurio: tametsi facilimè carbonum tritorum beneficio per ignem in liquorem reducitur, qui certo artificio postea

Soli

Soli animam extrahit. Præcipitatur etiam per se ac figitur Tincturis Martis, Veneris ac Solis: maximè v. nutritur lacte suo, de quo illud Sybillæ Emmeriæ fortasse interpreteris, cum inquit: *Sedens super sedē stratam, dans illi jus proprium, id est lac de cælo missum quod identidem tamen potest ad Lapidem universalem applicari*, in fragmentis Sybillinis Philippi de Lignamine Equitis Siculi. De hoc etiam Gebri dictum accipias, qui inquit: *Si ex solo Mercurio* (ex minerali nempe licet aliunde parato) *Lapidem conficere nôris, præstantissimæ indagator eris naturæ.* Hinc Basilius in curru triumphali pag. 88. *Etenim Mercurius* (inquit) *est purus putus ignis penitus. Quapropter à nullo igne cumburi potest, nullus eum captivat ignis ad destru-*
ctio-

ctionem ipsius omnigenam: Aut subitò aufugit, resolvens se spiritualiter in oleum incombustibile; aut manet post sui fixationem constans, ita ut hominum nulli possibile sit aliquid ei adimere: tantùm eousq;, quidquid ex auro fieri potest, id ex ipso quoq; potest confici per artem. Nam post rectam sui coagulationem auro per omnia similis est: quandoquidem cum auro ex una radice, unoq; stipite, & ex unitate provenit. Cum his consentit, quæ idem sparsim habet de astro Solis & spiritu sive astro Mercurii, quæ duo radiosa virium potestate conjuncta sapientiæ intimæ penetralia certo tempore aperiunt. Vide currum Triumphalem pag. 71 & 72 nec non pag. 91. & 92. Quod si à nonnullis Tractatus Basilii de astro Solis & Mercurii, quorum

quorum illud rutilans, hoc niveo candore resplendens, non usq; adhuc supprimeretur, in verbis Basilii explanandis minus laborarem?.

Nec ignoramus ad mineram Solis à nonnullis applicari, cujus processus per viam humidam mediãte nitro & sale gemmæ instituitur ita, ut primo terna sequestrentur principia, quæ per spiritum vini depurantur: primũq; omnium ascendit astrum Mercurii album, residuo Sulphure & Sale, quorũ hoc per aquam pluviam stillatitiam extrahitur & à sulphure separatur, mox ab omni terrestri fœculentia purgatum in vitriolum concrescit triangulari & quadrangulari forma. His tribus depuratis minera nova Solis deintegro extrahitur, extractumq; cohobatur aliquoties per

per affusionem novæ aquæ regiæ, donec os Leonis rubei (ut appellitant) probè reseratum sit, quod in digestione positum circulatur, postea abstracta aqua ascendit spiritus Mercurialis. In hoc supra præparatum vitriolum primo solvitur & digeritur donec fæculentiam omnem deposuit. Hæc aqua oleaginea solvit supra præparatum sulphur in dupla sui proportione. His tribus partibus quatuor astri Mercurialis addunt & sic in balneo per dies 40. digerunt, donec in viridem ac viscosum liquorem abeant omnia, quæ postmodò in furno Physico lenissimè coagulantur in Medicinam fixam. Alii viam siccam sequentes mineram ab auro separant, aurumq; spiritu suo inpregnatum leniter contusum per retortam

tortum diſtillant, adeò, ut ex libra vix drachmam ſui ſpiritus dulcis eliciant Huius ad ſufficientiam parati unciam includunt phialæ & per ſemeſtre decoquunt ſecundum ignis gradus, donec in rubedinem fixam vergat, quæ Mercurium vivum Mineralem absq; igne collectũ pertranſit, & idoneum reddit ut corpus auri in tincturam vertat. Utrum hi, an illi, aſtrum Solis & Mercurii Baſiliani rectius inveſtigent, aliorum facio judicii, quandoquidem Tractatum Baſilii de aſtro Solis nobis videre non contigit.

Sed ut de Mercurio in vulgus cognito agamus apertius, diligenter inter ſe conferre debemus, quæ de ſpiritu Mercurii in Lapidẽ Sapphiri congelando cum vitrioli oleo in libro Mineralium profert Theophraſtus

ophraſtus, cum iis quæ diſcipulus ejus Phædro, cognomento Magnus, de Hermaphroditi anima refert, & patebit Monarchiæ Chymicæ principibus, unde exiſtat, & quo modo paretur Hermaphroditi flos ille Sapphiricus, qui eſt admirandũ majoris mundi myſterium, quippe *cujus drachma* (inquit) *poſt ſui projectionem ſuper tria drachmarum millia liquati auri, in Mille æris drachmas immiſſa, id univerſum in aurum transmutat puriſſimũ.* Hæc Phædro Rodocheus: cujus proceſſus nos quoſdam latet.

His addere non immeritò poſſumus, quæ experientiſſimus vir & Naturæ indagator profundiſſimus Joannes Iſaacus Flander (ab hoc enim cæteri ætate poſteriores omnes, velut ab altero Hermete, didicerunt)

cerunt) in ſuo tractatu de oleo vitrioli habet; Itemq; de Mercurii, nec non Antimonii oleis ad tincturam fixam perductis. Nec poſſum ſilentio involvere, quòd ex pluribus metallis & mineralibus conglobatis ſpiritus & ſalia oleoſa cum auro & Mercurio reſoluto concreſcere idem docet Tincturam, quæ ex uno & eodem quantumvis diverſorum mineralium genere parata, mille partes argenti perſeverànter tingat & transmutet in aurum. Nihilo inferior putanda eſt tinctura Mercurialis & ſolaris illuſtriſſimi Bavariæ Ducis *Dn. Georgÿ Divitis*, cui immenſas opes ex hac arte conſtitiſſe traditum eſt à majoribus. Quinimò illud vetus: *Fac Mercurium per Mercurium per aquam Mercurialem* ſcili-

(ſcilicet ex auro) nobis eadem re-ipſa exhibet. Nec longè ab eadem Palingenius in Capricorno abludere videtur, lib. 10. cum inquit:

Hunc juvenem Arcadium infidũ nimiumq́; fugacem
Prendite, & immersũ ſtygys occidite lymphis, & quæ ſequuntur.

Sed de his plus ſatis. Haud enim ſcio an hûc ſint referenda, quæ prodit Hohenheimerus Doctor ille Helvetius in libro Theſauri theſaurorum, ubi de mineralibus ſcribens *Natura* (inquit) *progignit Minerale in viſceribus terræ, cujus duo ſunt genera, quæ in multis locis & finibus Europæ reperiuntur: Optimum autem in figura majoris Mundi eſt in ortu aſtri Spheræ Solis. Alterum in aſtro Meridionali, quod eſt in primo flore ſuo, ab aſtro viſci terræ pro-*

ductū, quodq; in prima sua coagulatione reperitur rubeum, in quo omnium Mineralium flores & colores conclusi jacent. Quæ verba literaliter de minera auri & Mercurii accipienda videntur, quia Theophrastus argento vivo, tanquam metallorum matri (ut & magnus Phædro) omnes mineralium colores attribuit, ſicuti in libello de Generatione rerum in Metamorphoſi ejus videre eſt. Quamvis non deſunt, qui hæc pertinaciter rubeæ argenti mineræ translucidæ (Germanis Rotguldigertz dictæ) accommodent. Ego pro auro alteri cuidam mineræ potius convenire putârim, quæ ferax quidē eſt auri, non tamen aurum. Huic non diſſimile eſt quod Baſilius in libris Naturalium, & Supernaturalium rerum

rerum capite tertio affert de spiritu Mercurii pag. 45. in hæc verba: *Hîc quispiam nec immeritò* (inquit) *interrogaverit, quomodo hic spiritus Mercurij adipiscendus & comparandus sit? Super hac re cum desiderio quispiam responsum exspectabit* (addit) *quod tamen quenquam celare nolo, sed fideliter aperire, quantum quidem* (inquit) *per Dei mandatum jus, & judicium permissum mihi & indultum est, sequentem in modum: Accipe* (inquit) *in nomine Domini rubeam Mercurij mineram instar cinnabaris* (puta factitii) *apparentē. Insuper sume optimam auri mineram, quam habere potes: utramq; tere pari pondere simul, priusquam ullius ignis participes factæ fuerint, & cætera,* quæ ibidem sequuntur. Notum est ex minera quadam Solis

lis fertili & liquore Mercurii, cum ejusdem appositione menstrua perpetuum Solis augmen fœminæ cuidam nobili succrevisse: auro surgente primùm instar graminis viridi colore: postea sensim apicibus in Solem vergentibus, qui forfice demeti possent. Est & particularis tinctura alia in Solis rubeos Crystallos abiens, ubi sublimata fuerit, cum antea in ramusculos *versicolores excrevisset ferè priori consentanea.* Sed notandum est non uno modo de spiritu Mercurii & Sulphuris Basilium, sed diversimodè loqui, nunc de Lapide, nunc de tinctura Veneris & Martis, nunc de Universalissimo: unde non multo post capite quarto de spiritu vitrioli ex Venere ac Marte: *Genuinũ* (inquit) *& verum Sulphur est in-*

combu-

combustibile. Etenim verus ac merus spiritus est, ex quo oleum incombustibile paratur: & idipsum est (inquit) *Sulphur, ex quo & sulphur auri ex eadem radice provenit & factum est.* Ex quibus non difficile fuerit conjectu, quid per optimam auri mineram alibi atq; alibi pro subjecti varietate, quo de agit, subintelligi detur. Itaq; addit: *Nam hoc sulphur rectè vocari potest & baptizari Philosophorum omniũ sulphur* (quomodo & Paracelso indigitatur in lib. Mineral. cap. 8. de vitriolo & á Basil. cap. de vitriolo pag. 133.) *Quoniam* (inquit) *in eo omnis sapientia reperitur, usq; ad spiritum Mercurij, qui eum antecedit.* Quis autem sit iste spiritus Mercurii, de quo illîc quidem scribit an expressus in tinctura Veneris manu scripti

tiſui, albus videlicet ſpiritus vitrioli Veneris ex Marte, an univerſalis univerſaliſſimi, eruditorum facio judicii. Ex unâ enim radice tum aſtrûm Solis & Mercurii, tum Mercurium & Sulphur Philoſophorum provenire ait, primùm quidem ſpiritum album, quem diſertè Mercurium Philoſophorum vocat: *poſteà enim ſequitur ſpiritus rubeus* (inquit) *id eſt ſulphur Philoſophorum, & oleum incombuſtibile*, puta ex utraq; tinctura Veneris & Martis in unum pariter coeuntium. Videantur quæ cap. de vitriolo apud eundem habentur pag. 132. quid illîc de ſpiritu albo ad album & ad rubeum de rubeo analogicè Philoſophetur Philoſophus.

Apparet igitur rubeam mineram Cinnabaris Paracelſicæ & mineram

neram rubeam Mercurii Basiliani, ferè concordare & utrorumq; auri optimam mineram non modò de vulgariter à natura datis, sed & de aliis, ut pote Antimonio, Minera Martis, & præsertim vitrioli Veneris ex Marte (ut ne quid dicam amplius) posse intelligi. Sed de his obiter, & ut Græci dicunt, ὡς ἐν παρόδῳ ad rectius intelligendum Basilium, de spiritu Mercurii multimodè loquentem; qui mos est ferè multa expertorum Chymicorum, plura uno calceo induentium. Plures enim sunt viæ, quæ ad unum finem non tantùm per unum, sed etiam per plura, & quidem diversa, contra quàm multi opinantur, particulariter collineant.

Quandoquidem igitur Basilius noster sex hasce explicitas Tincturas

ras & Lapides minerales, quos fuſe hactenus percenſuimus diſtinctè recenſet: interim tamen pag. 244. Currus ſui triumphalis apertè ſimul profitetur, *Sex hos Lapides metallicarum Tincturarum omnes ex uno ſemine, & una initiali matre, quam videlicet omnes in ſua generatione prima* (verba ſunt ipſius Baſilii) *acceperint, ita proſeminari, ut ex eadem verum Univerſale conſimiliter profluxerit*, luce meridiana clarius liquet, præter & ſupra eſſentiam aurificam tum vulgaris, tum Philoſophici auri noſtri (ex vulgari enim Tinctura Veneris & Martis imbuenda eſt: ex Philoſophico verò potiſſimum noſtro Tinctura Solis conſtat) adhûc aliud eſſe, idq́, longè magis adhûc abditum, ex quo Univerſale Univer-

versalissimum, tanquam septimú & perfectissimum proficiscatur quod ex suamet ipsius propria radice, id est terra & aqua, oriatur, eoq; & Lapidem Philosophorum ipsum antecellat, ut pote ex quo unico tum Lapis ipse, tum reliqua omnia particulariter tingentia, initialiter sint orta: Imò ex quo omnes reliquæ totius Mundi res, non solùm in regno Minerali, sed etiam in Vegetabili & Animali vitam suam acceperunt, & adhûc retinent, & à Creatore ad incrementum ordinatæ sunt. Hoc verò cujusmodi sit, & qua in re situm, & si ex superioribus utcunq; coniici potest (lineâ viridi ubiq; gyrante) tamen etiam infra plura de hac re dicemus.

Quæstio dehinc omnis, postquam

quam omnes Tincturas, earumq; multiplicitatem & diversitatem in regno Minerali, percensuimus, transferenda nobis est ad aurum Philosophorum nostrum, quodnam illud sit, ex quo videlicet Tinctura Solis potissimum præparanda venit, præter universale universalissimum & reliqua suprà à nobis commemorata.

Dicimus igitur hoc illud esse aurum Philosophorum (de reliquis enim, ut & de universali universalissimo nunc non loquimur,) nempe quod à Philosophis ipsis ex metallis inferioribus & minoris valoris non per separationem solam, sed beneficio Naturæ per artem operantis ipso actu transmutationis producitur. Itaq; non est vulgare aurum, quod à natura in suo gradu

du duntaxat ſimpliciter eſt perfe-ctum, & propterea in exſpiratione, ſive declinatione ſui ſeminis jam potius eſt, quam ut fructiferum eſſe poſſit ad progenerandum alium Solem. Hac de re experientiſſimus metallarius Andreas Solea, à clariſſimo Montano editus, audiendus nobis eſt, qui in ſuo libello de mineris metallicis cap. 9. de metallo exſpirante Septuria ſecunda, ita ſcribit: *Quando natura cum metalli corpore pervenit usq; ad aurum, tum deſcendit iterum ex defectu alimenti famis cauſa deorſum.* Item in fine ſeptimi capitis ſepturia prima de aſcenſione & deſcenſione metallorum, poſtquàm commemoravit, quam pulchrè natura adſcendens totum corpus Lunæ calcinet, quæ calx nihil ſit aliud, quam corpus

Solis

Solis, addit: *Quod verò ad descensionem attinet facile ex adscensione potes eam cernere. Nam hæc est differentia, quod in adscensu Tincturā ante acquirit, quam corpus: hîc verò* (scilicet in descensu) *citius amittit. Itaq; metalla* (inquit) *descendentia multò sunt imperfectiora, quam adscendentia:* Hæc ille. Proinde ubinam semen & Tinctura frugifera vel infrugifera sit in metallis, eadē septuria prima cap. 2. de semine metallorum in hanc sententiam scribens, *Adscensio* (inquit) *& descensio metallorū fieri non posset, nisi in semine convenirent, & sibi invicem cognata essent.* Item, *Argentum & aurum habent idem semen* (inquit) *quod in adscensu argentum transmutat in aurum: in descensu verò transfert in cuprum.* Deniq; eodem

odem loco concludens apertissimè inquit: *Oportet ut semen ex corpore suo in aliud eat, alias non est frugiferum.* Hactenus Solea, cujus multiplici experientiæ fidem qui non habet, habebit nemini. Apparet igitur causa cur ex communi auro Tincturæ non fiant, nisi illud tingenti spiritu subditorum suorum prius (ut ait Basilius) exaltetur. Nobilius enim & perfectius nobis quærendum est aurum, quod sit in adscensu, in quo spiritus tingens atq; crescens inest, & semen fructiferum, quod quidem vel *ipsius* Soleæ indicio est aurum ex inferioribus metallis productum. *Quorsum enim alias* (inquit Comes Trevisan⁹) *inserviret nobis tempus novimestre* (puta quod in exaltatione auri cōmunis impendendum nobis est

per

per Tincturam Veneris, ut docet Basilius, donec nobis aurum Philosophorum progenerare queat) *Etenim sumeremus utiq; corpus hoc* (inquit) *quemadmodum à natura est creatum.* Vides hîc non aurum à natura simpliciter datum Tincturas per se parere: sed aliud. Itaq; concludens addit: *Aurum nostrũ non est aurum vulgi, ut omnes Philosophi dicunt, quia aurum commune mortuum est: nostrum autem spiritu impraegnatum & vivum.* Hinc Iohannes Clopinellus de Mehum in Responsione ad Lamentationẽ Naturæ, *Aurum* (inquit) *scitur esse minerarum omnium thesaurum: attamen formam non habet neq; materiam tantæ potentiæ, ut suam excedat pefectionem. Non habet enim majorem potentiam, quam perficiendi*

endi ſeipſum, quidquid moliatur artifex. Ipſum deſtruere, ac in eſſe reducere, fatuum eſſet opus, cum ex eo nihil plus virtutis, neq; potentiæ haberi poſſit, quam obtinet ex propria ſua natura. Nulla ſit reductio eorũ, quæ natura perficit in ſpeciem, vel in individuum, niſi primò corrumpantur. Etiam poſt corruptionem generatio non ſit ſpeciei ſimilis, niſi fiat regreſſus in hoc genus. Quapropter auri deſtructio viam non ſternit ad ipſum conſtruendum, quia per ſui deſtructionem conſtrui nihil poteſt; ipſo namq; mortuo pariter moritur ejus ſubſtantia, ut ex eo non poſſit amplius aliud argentum vivum enaſci, neq; metallum, & cætera, quæ ibidem ſequuntur, notatu condigna.

Ut igitur ſententiam noſtram

de auro Philoſophorum ex inferioribus metallis parãdo expreſſè & ſolidè confirmemus, adducemus teſtimonia evidentia Philoſophorum complurium. Ac primo quidem Baſilius in manuſcripta declaratione manualis ſuæ Practicæ, de Tinctura Solis in hæc verba ſcribens: *Debes igitur ſcire* (inqt) *quod Lapis noſter componatur ex ſua propria eſſentia & alia metalla transmutet in aurum verum: quod* AURUM (addit) ITERUM DESTRUI OPORTET *& in meliorem Lapidem converti.* Satis evidenter hîc (opinor) indicat prius conſtruendum eſſe hoc aurum, quàm iterum deſtrui poſſit, vel in meliorem converti lapidẽ: unde & in Rhyhtmis ſuis Germanicè impreſſis, ſtatim ab initiò canit:

O Sol, Regis in hoc qui munere fungeris Orbe,
Luna genus servat, multiplicatq́ue tuum.

Quibus equidem Lunam ad auri propagationem requiri ostendit, ut & in sequentibus, cum expressè addit:

Summè Luna precor, ne deseruisse velis me,
Quum Venus in bivio jam sit, ut illa decus
Induviasq́ue tuas ipsa induat: utlibet ambo
Abs illa compti, divitijsq́ue simul
DITATI *simus! quod te meminisse subindè*
Addecet. Hoc etenim nunc tibi linquo, VALE.

Sic in versibus de Venere ipsa testatur, *Ejus filium nempe antimonium*

um) excalfacere corpus Lunæ, ut eà fiat prægnans, & progeniem post se relinquere possit virtutis & fructus innumerabilis; innuens aurum nostrum Philosophicum.

Sed de Basilio infrà plura dicemus: nunc ad præstantissimum Auctorem libelli de duodecim Tractatibus Lapidis Philosophici accedamus, cujus anagramma fuit, QUI DIVI LESCHI GENUS AMO, quod est, MICHAEL SENDIVOGIUS, Polonus ille, quem Osvvaldus Crollius in præfatione Basilicæ suæ vocat, HELIOCANTHARŪ BOREALEM, apud quē Tincturam Lapidis Philosophorū, ejusq; magnam vim & operationem ipsemet stupescens pervidit. Sic igitur Sendivogius in Procemio Tractatuum suorum: *Licet* (inquit)

quit) *reperiantur quidam malefe-riati, qui aut ex invidia, aut malitia, aut metu detectionis imposturarum suarum clamitant, auro suam animam* (tingentem videlicet) *posse extrahi, ac pomposa & vana ostentationis delusione alieno reddi corpori, non sine temporis, laborum, ac sumptuum jactura & detrimento: sciant pro certò Hermetis filij ejusmodi animarum* (ut loquuntur) *sive ab auro, sive à Luna quacunq; tandem via vulgari Alchymistica, extractionem, meram esse persuasionem: quod quidem à multis non creditur, sed tandem per experientiam, unicam & solam veritatis Magistram cum damno verificatur. E contrà qui via Philosophica* (inquit) *hoc sine fraude & fuco præstare potest, ut vel minimum metallum*

ſive cum lucro, ſive ſine lucro, realiter colore Solis vel Lunæ in omnibus examinibus requiſitis permanente tingat: illum jure aſſirmare poſſum, habere fores Naturæ apertas
ADULTERIORA ET ALTIORA ARCANA INVESTIGANDA & *cum Dei benedictione acquirenda.* Hæc non tam ad artificium extrahendi animam tingentem referenda ſunt, per quod via patefit ad altiora ſecreta indaganda: quàm ad ipſummet ex inferioribus metallis verè productum aurum, quippe cujus beneficio ad ulteriora nobis, ut ex authore oſtendemus, via ſternitur. Quæ verò de anima auri vulgariter extracta ſermocinatur, ſciendum eſt, eam transmutare non poſſe, licet colorem inducat, ut teſtis locuples eſt Paracelſus lib.

Minc-

Mineral. cap. 7. cùm in hæc verba ſcribit: *Hoc in ſe omnino verum eſt, ſi auri ſulphur proijcitur in argentum, colorat quidem illud, ſed non figit, quod & Baſilius innuit, in repetitione Lapidis magni pag. 113.*

Rectè igitur Sendivogius in Tractatu 9. de commixtione metallorum: *Noverunt* (inquit) *Chymiſtæ ferrum in cuprum ſeu Venerem ſine Sole transmutare: ſed ſi ſcirent* (addit) *his mutationibus Solis adminiſtrare Naturam, certè rem omni theſauro invenirent pretioſiorem.* Quid hoc, obſecro, eſt aliud quam non aurum commune, ſed aurum noſtrum Philoſophicũ, ex quo Tinctura Solis, theſaurus pretioſiſſimus poteſt poſtea præparari? *Propterea* (inquit) *dico non ignorandum eſſe, quæ metalla invi-*

cem sint conjungenda, & quorum natura naturæ correspondeat. Deniq; concludens: *propterea* (inquit) *unum datur metallum* (metallum inquit) *quod habet potentiam alia consumendi* (corrodendo videlicet) Quare? *Est enim ferè* (inquit) *ut aqua eorum & ferè mater: Unica tantum res, humidum radicale Solis & Lunæ videlicet resistit ei, & melioratur per illud*. Posset omnino videri de Saturno vulgari ad literam loqui: Sed propriè aurum & argentum per Saturnum vulgarem intrinsecus meliora non redduntur, licet forinsecus purgentur. De alio igitur Saturno accipias oportet, cum quo si aurum undecies coit prosternitur in mortem, & postea impositum matrici suæ (Mercurio videlicet) concipit

cipit & progenerat optimos fructꝰ. Verũ cum alius Saturnꝰ præter vulgarẽ, aut qui per ejus animam ex regulo antimonii per Cementũ, ut & ex Mercurio vulgi resoluto in aqua forti fit transmutatione, actu nullus sit metallum, non ineptè ista ad Tincturam Vitrioli Veneris & Martis (hæc enim est ferè ut aqua eorum & ferè mater, per quam humidum radicale Solis melioratur) referuntur: siquidem aurum reseratum & præparatum inde saturatur & in Tincturam fixam promovet; teste Basilio: quandoquidem aurum per se tingere nequit, nisi tingatur. Itaq; addit Sendivogius: *sed ut detegam* (inquit) *Chalybs vocatur*: verè quidẽ chalybs: sed non vulgaris, verùm in Venerem transmutatus, cui Solis natu-

ra intrinſecus eſt permiſcenda (ut paulò antè dixit) per amborum vitriolum ſcilicet, non cômmune. Huc illud pervulgatum pertinet: *Viſitans Interiora Terræ Rectificando Invenies Occultum Lapidem Veram Medicinam.*

Quòd verò addit Sendivogius: *ſi undecies coit aurũ cum eo* (nec n. niſi multis vicibus conjuctũ cum auro tranſcendit Alembicum, ut videre eſt in Practica manuſcripta Tincturæ Veneris Baſilianæ) *emittit ſemen ſuum, & debilitatur ferè usq; ad mortem*, id ita accipiendum eſt, ut per putrefactionem poſt amborum diſtillationem mortificetur demum, quo poſſit in novam vitam inde reſuſcitari. *Tunc* (inquit) *chalybs concipit, & generat filium*

filium patre (id est vulgari auro) *clariorem*, hoc est, generat nobis Solem sive aurum Philosophicum, unde postea Tinctura Solis ex Sole Philosophico existit. Hinc addit: *Postea cum semen jam nati* (id est Sulphur auri Philosophici) *imponitur in suam matricem* (hoc est si suo admiscetur Sali & Mercurio) *purgat illam, & facit eam millesies aptiorem ad pariendum optimos fructus*, id est, profert nobis Tincturam ex Sole Philosophico, quæ post fermentationem sui mille partes tingit, ut author est Basilius. Sed addit Sendivogius: *Est & alius chalybs, qui assimilatur huic, per se à natura creatus, qui scit ex radijs Solis mirabili vi & virtute elicere illud, quod tot homines quæsiverũt, & operis nostri principium est*: intel-

ligens

ligens non tam mineram Martis sive chalybis nativi) quam certum quoddam minerale Marti oppositum, de quo Tractatu ultimo inquit: *Sal nostrum est Mercurius:* Deinde addit: *Sol & Luna nostra* (unde scilicet Lapis hic Philosophorum exsistit, OBDUCTA EST SPHÆRA SATURNI: quod quidem minerale auri radios (id est V. essentiam ejus in se recipit & mirabili vi promovet in lapidem tingentem. Nihil his magis opertum, nihil magis etiam apertum: Si modò habeamus apertos oculos ad intelligendum radices minerarū & simplices & compositas.

In hanc sententiam idem Sendivogius tractatu decimo: *Aurum* (inquit) *potest dare fructum & semen, in quo se multiplicat industriâ*

sagacis

ſagacis artiſicis, qui ſcit naturam promovere. Sed tam in Praxi Tractatus undecimi, quàm in Theoria Tractatus tertii, arctè cavet, ne aurum vulgare ad Tincturam Solis per ſe aſſumamus ſimpliciter: In praxi quidem, *Sed hoc admonitus ſis (inquiens) ne accipias aurum & argentum vulgi. Nam hæc ſunt mortua. Accipe noſtra* (inquit) *quæ ſunt viva.* In Theoria verò, *ſed hanc tibi habeto cautelam* (ait) *ne in metallis vulgi illud quæras punctum Naturæ, in quibus non eſt. Nam hæc metalla,* PRÆSERTIM AURUM VULGI *mortua ſunt: ſed noſtra ſunt viva, ſpiritum habentia, quæ omnino ſumenda ſunt.* Hæc Sendivogius: quibus (fateor) non tantū de noſtro Philoſophico hoc auro agit, ſed etiā de Univerſali Magno.

Quid-

Quidquid tamen sit, omnino aurum vulgare simplex, nisi è mineris prius eruatur & exaltetur, excludit.

Sed Theophrastum Paracelsum consulamus, & quid ille nobis de auro hoc nostro Philosophico Philosophetur, aut potius praxi sua demonstret, dispiciamus. Docet is lib. de Natura Mineral. cap. 7. ex sulphure minerali Epaticam conficere, *unde postea oleum rubeum edistillatur*, ubi in hæc verba scribens: *Hîc item observandum est* (inquit) *quodvis argentum, quod oleo huic imponitur, & ad tempus suum permanet, denigratur & calcem solarem in fundum demittit. Sed ante tempus debitum non fixam calcem* (inquit) *sed volatile quid & immaturum* (notetur hîc vox immaturi

turi propter ſequentia) *Quod ſi autem ſuum terminum aſſequitur* (addit) *& ad finem uſq; pervenit, tunc* EFFICIT OMNIA (inquit) QUÆ EFFICIENDA SUNT: NON BONUM PLURA DE HAC RE DICERE. Ex hoc equidem vei unico loco plusquam evidenter apparet, quidnam hoc aurum ex argento natum præſtare poſſit, de quo non conducere ait, ut plura indicet: & tamen omnia peragere fatetur, quæ peragenda ſunt, quidquid videlicet Artis cupidus deſiderat. Inſignis hic eſt locus, qui nullo pacto nec elidi nec eludi poteſt, quo minus Palmarium ſufficiat ad confirmandum noſtram ſententiam, tantò (inquã) certius, quantò major omnium eſt Theophraſtus. Cæterùm ſulphuris hoc oleum nihil

eſt

eſt aliud, quàm primū ens vitrioli, quod tum aciditate ſua ſatis arguit; tum etiam indeliquet, quod ſi huic oleo ſulphuris communis bis tantum aquæ fontanæ immiſceas, poſtea chalybis in hoc lamellas usq; ad tertias decoquas, continuò ac refrigerabitur, vitriolum viridiſſimum progignitur: quod tirocinio ſuo inſertum nuper ex noſtra diſquiſitione quidam verbotenus deſcriptum pro Sale Martis ineptè venditavit.

Sed redeamus ad Paracelſum. Scribit is in Manuali ſuo, ubi de praxi & præparatione Tincturæ Solis agit, ut ex fine patet, (ibi enim de auro potabili & liquore Solis diſertè loquitur) in hæc verba *Sume* (inquit) *Electri mineralis immaturi* (hoc eſt quod inter matu-

rum

rum. & immaturum est) Quid hoc (obsecro) electri? Nihil sanè aliud Electrum Paracelso nisi metallum quod est ex alio metallo arte factū ita etiam ut vel alba venus ex rubea quantumvis tantum secundū colorem non secundum rem distans sic ei dicatur. Hinc in lib. Mineralium cap. de Arsenico ita definiens: *Electrum* (inquit) *metallum est, quod ex alio metallo provenit* (puta beneficio naturæ per artem) Unde alibi etiam crama omnium metallorum Mercurio junctum Electrum, tanquam ex septenis elicitum quid, nuncupat. Consequens ergò est ipsum nomine Electri hîc non de vulgaribus & simpliciter à natura datis, sive in minera sua constitutis, sive fusis metallis per se loqui, sed de hujusmodi, quæ per

artem ex aliis producuntur, ut cũ Venus ex Marte fit, quæ longè eſt præſtabilior, & majoris potentiæ (ut docet experientia) quàm commune cuprum.

Sic etiam aurum ex Luna productum, quod ſupra per oleum epaticæ ſulphuris fieri docuit, vulgari multò eſt præſtantius, quippe quod omnia efficit (ut inquiit Paracelſus) quæ efficienda ſunt: quod etiam ita exaltari poteſt, ut cuivis ſit admirationi. Sed cur minerale & immaturum vocat? Nempe quod ex minerali & immaturo. Fit enim per mineralia, ut pote per oleum Sulphuris ex Luna quæ imperfecta eſt, ſed in via tamen propinqua, ut ad maturitatem proximè perducatur. Antequam igitur terminum ſuum planè compleat,

eſt

est immaturum, habens adhûc extraneas superfluitates, quo nomine ab omni superfluitate lavare & purgare electrum docet per stybium more chymico: nempe ut ad exquisitos auri gradus usq; perveniat. Quid? quòd aurum ipsum, (quantumvis ex Luna productũ) respectu Lapidis & Tincturæ Solis, est res adhûc imperfecta, & proinde quodammodo immatura? ut ipsemet Theophrastus seipsum exponens ibidem non multò pòst declarat, Cum inquit: *Natura reliquit id hoc loco imperfectum, cùm non lapidẽ, sed materiã ejus formarit: quæ quidem respectu lapidis, & sine præparatione res est dimidiata & manca.* Accuratè perpendendus hic est locus, ut intelligamus, quid hîc vocet respectivè Naturæ

opus (veluti eſt argenti in aurum naturalis transmutatio per oleum Epaticæ ſulphuris) quid item opus artis, in paranda videlicet Tinctura Philoſophica: eò quod ubi natura deſinit in conſtruendo auro noſtro, ibi ars demum incipit nempe Solis Philoſophici p̄parare Tincturā: quāvis utrobiq; artifex tanquam Naturæ miniſter tantùm accedat, plus equidem in opere artis, minus v. in opere naturæ laboris impendens. Theophraſto ſuccenturiatus aſtipulatur Bartholomæus Korndorferus, cui aurum ipſū etiamnum craſſum, nec clarificatum corpus dicitur. Nam ut hunc quoq; teſtem tanti negotii producamus idoneum, ſcribit is in Tractatu de Luna & ejus defectibus, Tractatui Tritheimiano non abſimi-

mili in hæc verba: *Fieri potest* (inquit) *ut brevi viâ argentum eò adducatur, ut fiat aurum optimum, quod maximi est faciendum*, QUIA NULLUM MELIUS ISTO AD TINCTURAS NOSTRAS POTEST ADHIBERI. Quid expressius his, quid evidentius obsecro aut quid cum Theophrasto deniq; magis consentiens? Addit autem, quo Theophrastum de solutione electri immaturi mirificè illustrat, *Quisquis* (inquit) *immaturum aurum* (sic argentum vocat) *maturare potest, idq; in debitum liquorem convertere, ut à terra sua separetur fontem sanitatis consequutus est.* Hinc extollit dictum Theophrasti in libro Vexationum asserentis: *Veram Alchimiam tantùm per unam artem docere argentum & aurum*

facere ex quinq; imperfectis metallis, nec uti receptis aliis, nisi tantum De metallis, ex *metallis,* per *metalla, & cum metallis fieri perfecta metalla.* Quod quomodo intelligendum sit veluti explicans, *Magna* (inquit) *arcana in metallis abscondita sunt & via facili eruenda, supra quàm credi potest, ut inde aliquid efficias. Taceo jam* (addit) *si Philosophico more resuscitentur & expergefiant in primævum Mercurium suum, non in currentem, sicuti circumcelliones de hoc vociferantur, sed in sementem viscidam, in specie germinis, suavissimi Leonis. Ita nominari solet Mercurius Philosophorum. Hic mira* (inquit) *super mira efficiũtur.* Ex his patet cujusmodi Mercurium & principia esse oportet, in quæ metalla sunt resol-

ſolvendam niſi velimus Tincturas in caſſos abire pulveres, qui nullum in metalla fuſa ingreſſum habeant, ſed eis fruſtra innatent. Ac De metallis quidem fiunt Tincturæ, cùm de illorum ſubſtantia eruuntur primordia, quæ in viſcoſam ſemẽtem promovẽt, ſi rectè tractentur. Ex metallis autem cùm metalla perfecta componuntur cum ſuis primordiis in forma oleaginea materialiter: Per metalla autem in Tincturarum ſuper metalla perfecta projectione, ut per eorum medium acquirant conſiſtentiam debitam: Cum metallis deniq; fuſis perfecta fiunt metalla, nempe in transmutatione imperfectorum in perfecta beneficio medicinarũ jam perfectarum. His totius artis ſummam ſignantiſſimè Paracel-

ſum breviſſimeq́; eſſe complexū videmus. Inſpiciantur quæ de hoc præparationum genere non modò tradit Guido de Monte (eſt enim prolixis circulationibus tædioſior) ſed etiam quæ longè experientiſſimus vir Jſaacus Hollandus de ſalibus & oleis metallorum peculiari Tractatu propoſuit (quanquam furnū Reverberii clauſum, perpaucis illum cognitum, quo uſus eſt Paracelſus, cum monticulo intus deſiderant, alias præparari nequeunt) cætera per ſe aperta ſunt præſertim ſi cum tractatu de oleo victrioli, Itemq; Antimonii & Mercurii (de quibus ſupra) conjungantur.

Nec verò prætermittere poſsū hoc loco, quin ad clariſſima illa Paracelſi & Bartholomæi Korndor-

dorferi bina testimonia, addam & aliud Monachi monstrosissimi Franciscani, qui ad Burggravium Fridericum Marchionem Brandenburgensem anno 1419. scripsit Constantiæ tractatum Germanicum: sed impressus liber non est, multis de caussis. In eo Tincturæ & Metallorum & gemmarum multiplices continentur & arcana multa. Is igitur eo loco, quo ad Tincturam Veneris atq; Solis pervenit, cujus beneficio Lunam in Solem convertere docet, HIC SOL (apertis verbis indicat) PLUS EFFICIT, QUAM ALIUS SOL: & modum ostendit, quo sit procedendum. Compendium Friburgi olim Brisgojæ acceptum Leonhardus Turniserus in arce Kussenbergica amisisse se questus est: sed eo adhuc

adhuc vetustius exemplar extat in Bibliotheca Schobingeriana S. Galli, cui Medicum nobilissimum Dn. Sebastianum Schobingerum à morte clarissimi viri, agnati ejus Dn. Bartholomæi .J. U. D. præesse memini. Cum his congruunt aliquomodo quinque illæ Tincturæ particulares quæ feruntur corticeis libellis inscriptæ, ex uno ferè cum priorib⁹ fundamenti genere procedentes, sed in eis purum ab impuro terrestri nõ separatur: Contra quàm apud Monachum videre est, qui terram leprosam abjicere docet, quò fit ut ejus Tincturas particulares tantò necesse sit præstantiores reddi, & magis maturescere, & plus tingere, quantò illas subtilitate vincunt.

Sed ad Comitem Bernhardũ ex Mar-

Marchia Trevisana redeam[9], qui in secunda parte sui libri in hæc verba expressè scribit: *Cum damno* (inquiens) *Expertus sum*, QUOD IN METALLIS ABDITUM ESSE OPORTEAT: Quò allegat dictum illud Gebri dicentis: *Nulla res extranea, quæ non ex metallis composita, seu orta, potens est ipsa perficere, seu eorum transmutationem facere novam*. At verò idem Bernhardus *Corpora perfecta* (inquit) *quæ sic simpliciter per naturam sunt perfecta, tantum in gradu suo simplici sunt perfecta, & nisi per artem plusquamperfecta fiant, non possunt imperfectis corporibus hoc modo ullum auxilium præstare: sed si per artem tractentur* (inquit) *& secundum artem more Philosophico perficiantur* (notentur verba) *tunc via aperta*

ta est(inquit) *& facile deprehenditur, quid efficere queant. Nam nostrum aurum non est vulgare aurũ* (addit) *& nostrum argentum non est argentum vulgi: siquidem ista in sua substantia ita permanentia, mortua sunt, nec vires in se habent ullas, ut videre est in codice veritatis*, id est, turba Philosophorum. Hinc ex Gebro aureum illud dictũ allegans: *Quicunq;*(inquit) *ignorat radices minerarum & simplices & compositas, ignorat principia naturæ. Ergo & artis: & per consequens erit sophista potius, quàm Chymista.* Simplices intellige, quæ insunt Universali Universalissimo: Compositas vero quæ ex Mercurio in liquorem viscidum cum terra minerali quadam homogenea resoluto componuntur, quibus vis ger-

germinans atq; tingens univerſalis Univerſaliſſimi ſpiritualiter ineſt, quæ in igne absq; ſtrepitu inſtar ceræ poſt debitam rectificationem fluit, cum quibus aurum attenuatum colliqueſcit ut butyrũ, & in Lapidem Philoſophorum abit. Intentius igitur & diligentius naturam perſcrutatus Bernhardus perpetuò ſibi hoc dictum ante oculos poſitum fuiſſe teſtatur, nempe: *Natura naturam continet: Natura naturam ſeparat: natura obvians naturæ ſuæ lætatur, & in alienas transmutatur naturas:* Quorũ duo priora docent nõ metalla quidem ipſa qualia in ſe ſunt eſſe ſumenda, ſed ab illis extrahenda, quæ in eis continentur (cum damno enim ſe didiciſſe fatetur, quod in metallis abditum eſſe oporteat) duo-

duobus posterioribus verò amicam auri cum radicibus minerarum conjunctionem, & inde consequentem tincturam complectitur: quæ satis est hactenus veluti intenso digito commonstrasse.

Nunc quoniam satis superq; videmur probasse aurum Philosophicum nostrũ ex inferiorib⁹ metallis arte & natura productum præstare nobis tincturam auri Philosophici à Lapide distinctam, rem totam ex Basilio concludemus. Scribit igitur Valentinus in occulta Philosophia sua sub finem *de cervo, cujus cornua ex auro puro erant, quæ multa corniculorum, sive ramorum, millia, acquisiverũt, qui quidem cervus in sylvam viridem cucurrerit, quem venatores usq; in hodiernum diem investigent*

ſtigent, & perſequantur. Parabolæ hujus intellectum ex ſuperius dictis non difficile eſt coniicere: tum à Baſilio ipſo in fine Currus Triumphalis Antimonii ſatis declaratur, *quomodo videlicet* (ut ibidem inquit) *quæſitus cervus cum venationis alacri induſtriâ comprehendatur*. Etenim per multiplicatum Lapidem ignis, cujus una pars tingit quinq; partes Lunę, eum perſequi docet, & quæ ibidem conſequuntur. Exquibus plusquam abundè conſtat qualenam metallum ſit aurum hoc Philoſophicum noſtrum & unde producatur, ex Luna nempe in Solem tincta, unde cervus ille aureus nobis exiſtit, quod quidem aurum (teſte Baſilio) oportet denuò confringi (ut in manuali praxi docet) ſi-

ſiquidem in meliorem Lapidem, hoc eſt, in tincturam Solis, abire debeat: quò reſpiciens Paracelſus in libro de generatione metallorũ ſive mineralium, ita ſcribit: *Si Alchymiſtæ ſulphur iſtud auri poſſent reperire, quemadmodum benè poteſt reperiri* (inquit) IN ARBORE AURIETE JUS RADICE (*Hoc enim ſcrupulus eſt ipſorum univerſalis:* NON ALTERUM ILLUD) *utiq; lætari poſſent, &c.*

Hæc igitur hactenus de auro Philoſophico noſtro, quod plærisque omnibus video ignotum, & hucusq; inobſervatum fuiſſe dicta ſufficiant. Nunc ſub finem Cheiragogiæ noſtræ colophonis loco breviculã ex Baſilio Tincturæ Solis Philoſophici, itemq; Lapidis Philoſophorum præcipui, præparandi

randi rationem appendemus; si modò illud præmiserimus, etiam in sale communi, nec non alio quodã pene illi cõgenere abditissimas vites inesse, quæ cum auro composita mira nobis præstant, ut & cum oleis vitrioli & antimonii rectè præparatis. Certè sal commune excellens aurum potabile nobis exhibet per spiritũ vini, si post calcinationem debitam cristallizetur & in oleum dulce per se distilletur, quem processum Basiliano planè conformem integerrimo & nobilissima quondam gente nato Christophoro Meyero, à Rodolph Zell & Windeck &c. consolaneo nostro debemus: ut de aliis arcanis ex sale prognatis nihil dicam. Nam & Paracelso est circulatum minus, quod matricẽ ille omni-

imnium metallorum suo quodam jure vocat, præsertim marinum, cum quo circulatum majus ex Mercurio sublimato per eundem præparatum consentit. Quid dicã de oleo antimonii dulci quod tantopere quæsivit Crollius, nec invenit, non ita pridem ab eodem amico fideliter nobis communicatum?

Quod igitur ad Tincturam Solis Philosophici attinet, si ea ritè debeat præparari, oportet ut id fiat per justam & debitam auri anatomen: ita ut primò sulphur ejus purissimum, & summè graduatum sine omni corrosivo extrahatur, & ab omni recremento separetur. Postea sal auri nostri Philosophici, quod instar lactis apparebit albidum, non tantum extrahi

o-

oportet, ſed etiam in transparentem criſtallinam ſerenitatem adduci, quò facilius deinde in extracto ſulphuris auri liqueſcat inſtar butyri, & una cum eo alembicum transcendat. Cùm verò utraq; hæc ſic exaltata fuerint, tunc ſuo Mercurio reſiduo ſuperfuſa mox ab ipſius ſolutione eum præcipitabunt. Hinc omnia tria principia viſcoſa in vitro Philoſophico putrefieri, atq; inde in novam vitam reſuſcitari per ſuum proprium corpus & ſal oportet, donec in regeneratam aſtralem fixam & perſeverantem eſſentiam abeant, quæ per initialem trium principiorum ſuorum craſin multiplicari & menſtruo ſpatio augeri poteſt viribus & quantitate. Hæc breviter de Tinctura Solis.

Quod verò ad Lapidem Philoſophorum attinet, alia ineunda eſt via, ſiquidem duplex ejus præparandi ratio eſt, vel per compoſitionem radicis ſuæ mineralis ſimplicis cum reſoluto auro, quem morem ſequitur Baſilius in 12. clavibus, vel per conjunctionem auri cum radicibus minerarū compoſitis, à qua via minimum recedit Lapis Ignis ex Mercurio antimonii & vitriolo Veneris atque Martis per propriū ſulphur parandus. Sed de hujus genere ſatis ſupra diximus, à quo nihil differt deſcriptio parabolica de Nobili Solis flore, ex præcipuæ cujusdam Civitatis Imperii archivis non ita pridē (ut fertur) deprompta, quæ totum proceſſum abundè tradit, quamvis multorum Sophiſtarum

præ-

præſtringat oculos. Poſſunt autem Tincturę particulares ex hoc compoſito præparari variæ, de quibus nunc dicere ſuperſedeo. Radicem verò mineralem Univerſalis univerſaliſſimi ſequuti ſimplicem, cum Baſilio in fine Memorialis Tabellæ aſſerimus, hîc non opus eſſe, ut in Tinctura Solis fieri docuimus, aurum in tantum deſtrui, ut per elementa juſtificetur & ita prima eſſentia radicis ejus quæratur & in apertũ proferatur. Quinne in compoſitis id fieri neceſſe eſt: quanquam non deſunt, qui per Mercurialem eſſentiam extrahunt auri animam, ipſo auro penè immuni manente, unde opus ad ſummam excellentiam promovent, adeò quidem ut perpendiculariter immiſſo in Tincturam

ram Lapidis ſui univerſalem cultro, & indidem eodem modo extracto, tantũq; abſterſo cum papyro ſuper liquatum aurum projectâ, etiamſi prorſus nihil adhæſiſſe videatur cultro, ſolo odore tamen Tincturæ ſuæ unciam plumbi integram in aurum converterint omni ſpecillo probatum, ut retulerunt nobis, qui viderunt; quorum animi cum eſſent antea ab hoc ſtudio prorſus alieni, facti ſunt poſteà artis avidiſſimi.

Sed unicuiq; (inquit Baſilius) *qui huic ſapientiæ adhæret, eamq; amare cupit, incumbit, ut aureum illum magnetem* (videlicet Univerſalis univerſaliſſimi) *perveſtiget, quò rectius eum agnoſcat, quem unica in re unicè, & in una ſola materia radicem ejus inveniet* (quâ

cum

cum puta aurum ſubtiliatum medio amicabilis cujusdam liquoris, eſt reſolvendũ, ac tantiſper continuo igne fovendũ ac in Philoſophi coſurno decoquendum, donec in Lapidem Rubini inſtar transparentem abeat) *ex quo* (inquit Baſilius) *aurum noſtrum potabile adhuc perfectius ſit, quàm ex ipſomet auro, quod primum ſpirituale oportet fieri antequam ex eo potabile aurum poſſit præparari; ut habet cap. 6. de rebus Naturalibus & cap. 7. p. 93. Nam ſpiritus hic cæruleus, qui & in ſapphiro gemma & Lunæ ineſt, eſt ſulphur atq; anima* (inquit) *unde aurum & argentum vitam ſuam percipiunt.* Hinc Baſilius in repetitione Lapidis Magni, pag. 114. *Lunæ ſpiritum ſpiritui Solis perinde appropriari ſcribit, atq; fœminam viro*

rotum in terra (ubi metalla primũ generantur) *tum deinde super terram per artem*. Deniq;, *Tinctura alba* (inquit) *sita est in Magnetica forma illius unicæ rei, in qua primum ens auri itidem reperitur.* Proinde caput illud, post descriptam Rectificationem Tincturæ Argenteæ, & ejusdem præparationem, his verbis claudit: *Si verò nôsti* (inquit) *illorum omnium primum mobile, non est opus* (tantis compositionum videlicet circulationibus) QUANDOQUIDEM opus EX UNO PERFICERE POTES.

Quid veró hoc sit unum in Natura Mineralis regni pervestigandum est. Sed tamen ne intactum relinqueret prorsus, atq; ita Lectorem in medio cursu destitueret

ret, paſſim innuit, non longè ab uno quoq; eſſe noſtrum; Sic enim Rerum Naturalium cap. 4. pag. 56. queritur, *filios hominum id non obſervare, ſed potius contemnere, quod Deus in natura abſconditum poſuit.* In eandem ſententiam in fine memorialis ſuæ tabellæ, *vera radix vilis eſt* (inquit) *etiam oculis ipſi plebi viſibiliter expoſita, ignota tamen, & ſine multiplici præmonſtrata proba homini in caliginoſo abdita. Totus enim hic Mundus* (quod & Bernhardus teſtatur) *eam videt, nec tamen agnoſcit.* Sic de Magno Mundi minoris myſterio ſub finem pag. 220. *Prima materia toti mundo manifeſta* (inquit) *coram oculis ſita eſt, quam pauciſſimis tamen cognita, & adhæc ubiq; locorum viſibiliter reperienda*

nem

nempe Mercurius sulphur & sal & aqua Mineralis, sive metallicus liquor, tanquā centrum, à SUA FORMA SEPARATA, *& ab his tribus incipientibus facta.* Maximè v. omnium in fine ultimi capitis de Naturalibus rebus, *Omnia* (inquit) *quæ post Antimonium Vitriolum Sulphur, Magnetem, præcipuè dotata sunt præ alijs & affinia ijs, ex quibus aurum & argentum principium medium & finem suum sortiuntur, una cum vera transmutatione & alteratione particulariter, virtutem, vires & potentiam suam accepisse ait* EX UNA RE, *in qua hæc omnia in visibiliter ad pariendum abscondita latent, una cum metallis omnibus: quibus subjungēs,* QUÆ MATERIA (inquit) *manifesta est coram oculis omnium ho-*

hominum. Verum quia, virtus ejus potentia atq; vis in profundo valdè sepulta est, adeoq; plærisq; incognita, eò fit, ut materia hæc pro nihilo etiam & inidonea ex ignoratione cẽseatur ac reputetur. Nomen ejus vocatur Hermes (inquit) *qui serpentem volantem pro insigni gestat & pro uxore habet, quæ dicitur Aphrodita, quæ omnium mortalium corda novit: & tamen omnia unũ & una res unicè, & unica essentia est* (*inquit*) QUÆ COMMUNIS EST IN OMNIBUS ORIS, ET COGNITA IN OMNIBUS LOCIS. QUIVIS (inquit) EAM PREHENDIT MANIBUS: *& usurpat ad res viles. Vile existimat pretiosum, & pretiosum reijcit.* In summa, *Nihil est aliud* (inquit) *præterquam aqua & ignis, unde terra cum addi-*

ditamento aëris eſt orta, & etiamnum conſervatur. His abundè materiam interioris radicis omnibus ante oculos collocat.

Hîc igitur tanquam ad metam Vniverſalis univerſaliſſimi & nobis ſubſiſtendum eſt in regno Minerali, poſt recenſionem Univerſalium, & particularium Tincturarũ ferè omniũ, de quibus aliqua notitiæ aura ad nos pervenit.

Unum tantum addere viſum eſt propter eos, qui extra Univerſale univerſaliſſimum nihil prorſus putant eſſe verum vel proficuum, eoq; negant particularia ulla extra illud eſſe quærenda: quin omnia dicta Philoſophorum obtortis crinibus ad Univerſale duntaxat trahunt. Quibus quidem facilè conceſſerim habitâ Univerſali

ſali materia recteq; cognitâ, poſſe ex ea certiſſima parari particularia: Sed non ideò conſequens eſt in aliis atq; aliis Univerſalis materiæ propaginibus, veluti ſurculis, licet ſpecie ab illa differentib9, vim transmutationis nullam inesse, quod & teſtatur experientia, & agnoſcunt doctiſſimi, ut Chryſippus, Fannianus, & Thomas ipſe Aquinâs de corporibus ſuper cœleſtibus & inferioribus cap. 4. & deinceps. Nec ſequitur Comes Treviſanus in tota vita ſua nullum particulare nactus eſt, quod alicujus eſſet momenti: ergò nec alii reperire id poſſunt, aut falſò ab aliis tale quid aſtruitur. Nam ut taceam Comitem Bernhardum quæſiviſſe Univerſale (quod certè in particulari nullo extra univerſa-

le

le reperias) tum eum, tum aliorũ refutant ſatis, quæ Baſilius non modò de Lapide ignis deq; Tincturis metallorum inter ſe diſtinctis prodidit: Sed etiam quæ Theophraſtus de Epaticâ ſulphuris & Luna in Solem per ejusdem oleum converſa docuit: quòdq; de Lapide Schiſto ad fixationem Lunæ idoneo Bartholomæus Korndorferus refert, licet tum in ſulphure vulgari, tum in Schiſto Korndorferi, qui eſt Sal quoddã peracre, etiamipſe Baſilius ullam transmutationis vim ineſſe per ignorationem neget. Sic non deſunt contrà, qui nacti univerſalem aliquam, aut etiam particularem Tincturam, ſtatim inſolenter declamitant, aliud nullum extare Univerſale præter illud ſuum: adeò

deò plæriq; nobis Supheni ſumus omnes! Sed nos hûc obiter digitum intendiſſe ſat eſto.

Deus optimus ille Maximus donet nobis omnibus per ſpiritũ ſuum συναΐδιον in Filio ſuo unigenito, ſibi ὁμοουσίῳ, Emmanuele noſtro, ut ne corda noſtra bonis hiſce terreſtribus, hoc eſt, Mammonæ aſſigantur, neglectis cæleſtibus, ſed ut potiorem nobis ſubſtantiam in cælo repoſitam ſeriò quæramus, quam vera fide apprehendentes & ſpe certa exſpectantes, indefeſſo pietatis curſu cum ſincera charitate conjuncto, ſequamur, per & propter D. N. N. Ieſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu Sancto eſt unus ille verus Jehova benedictus in ſecula, cui laus & gloria in ævitatem æternã Amen.

Carmen Apollineum Helianum.

Omnibus ante oculos versatur & unica res est,
Inse quæ formam suscipit aurificam.
Forma maris partes, sed fæmina materiei
Obtinet: illa manet fixa, sed iste afugit,
Et tamen ortu eadem, duplex licet, unaq; sola est,
RES, Mineræ finis, principiumq; suæ.
Junge mari uxorem, conjunctos solve, putrefac,
Ablue, condensa, fige, fit inde lapis
Aureus: hunc ale lacte suo, totiesq; refinge, (rasluat
Tingat ut, & penetrans ceu nova ce-
Bracteolis tandẽ puri sociabitur auri,
Sic fermentatus spiritus intrat opus,
Cætera sive velis mutare ex arte metalla
Seu libet affectis applicuisse manus.
Hæc sunt Alchymicæ mysteria totius artis
Non nisi divinis experiunda Sophis.

Errata.

Pag.15. leg. tantum non semper. p.22. l aliter. p.33. l. quosdam non latet. p.55. l. quam quod non invenirent.

DE COELO TERRESTRI,

VENCESLAI LAVINII MORAVI.

VNus est ſpiritus corporeus à Natura primò creatus, communis, occultus, vitæ pretioſum: conſervans pura & bona, impura & mala deſtruens. Is eſt finis & initium omnis creaturæ, triplex in ſubſtãtia, ex ſale, ſulphure, & Mercurio, ſive aqua pura, qui coagulat, unit & congregat, irrigatq; hæc inferiora loca omnia per ſiccum unctuoſum & humidum, ex loco ſuperiori (Hoc eſt habile & aptum ad recipiendum quamlibet formam & figuram) Sola ars mediante natura oculis noſtris viſibilem reddit: in ventre ſuo celat & occultat infinitam vim & virtutẽ:

refertum est & plenum facultatibus& proprietatibus cæli & terræ. Est Hermaphroditicum, & incrementum dat: cum omnibus rebus indifferenter se miscet, quia in se reclusum habet omnia germina globi ætherei. Plenum enim est igne alacri & potenti, & descendens de cælo influit & imprimit vim suam super corpora terræ, & venter illius porosus plenus ardore est Pater omnium rerum. Tunc vēter iste impletur alio igne vaporoso, & continuè alimentum recipit de humore radicali, qui in amplo illo corpore corpus assumit aquæ mineralis, & id concoctione ignis sui calidi. Hæc aqua coagulabilis, generans omnia, fit terra pura, quæ se inclusam tenet firma unione virtutum supremo-
rum

rium cælorum. Quia igitur ipsa conjuncta est in ipsa terra cum cælo, hoc nomine pulchro illam voco COELUM TERRESTRE.

Ut primò ad ornamentum massæ indigestæ Natura prima usa fuit separatione, sic Ars perfectionem diligens, imitari debet Naturam. Natura excrementum substantiale tollit, aut per fimum terrestrem in aquam, aut per adustionem: Ars utitur elotione & digestione sive per aquam, sive per ignem, & separat infectionem & impuritatem, purificans animam puram ab omni vitio. Qui igitur scit viam utendi aqua & igne, verum iter scit, quod ducit illum ad suprema arcana Naturæ.

Magnum illud corpus creatura prima Dei aqua repleta fuit spi

ritu ab initio, omniformis in semine, & vivificans in motione, omnia animat, & omnia producit in lumen terræ & cæli. Est aqua nutrix omnium eorum, quæ in ipsis vivunt: in terra est vapor: in cœlis ignis propriè, triplex in substantia & prima materia, quia de tribus & in tribus omnia corpora procedunt & recedunt à Natura: balsamum continet: habens progenitorem Solem & Lunam: per aërẽ germinat in locis inferioribus, & quærit alta & suprema: terra nutrit illud in ventre suo calido, & caussa est omnis perfectionis.

Magnus ille Deus omnibus vitam dans constituit duo remedia spiritibus & corporibus; scilicet duos purificatores impuritatum, unde corruptio ad novam vitam

invi-

invitat. Metalla hæc duo in se habent: hæc duo caussà sunt restaurationis & participant de terra & cœlo, ut unionem aliis extremitatibus dent. Itaq; utraq; duo de cælo descenderunt in terram, & iterum in cœlum revertuntur, ut potestatem suam ostendant, & demonstrent in terra. Ut Sol nubes dissipat, & terram illuminat, sic spiritus iste ita paratus à nubibus suis omnia obscura illuminat. In spiritu isto consideranda venit duplex forma, in succo & veneno. Succus duplex conservat omnia corpora: venenum duplex consumit & destruit. Succus conservat sale amaro.

Hæ sunt facultates, quæ includuntur in limbo & cahos, quod habet eosdem effectus cum de-

terra extrahitur; sed cum per separationem boni à malo præparationem recepit, tunc super perfecta & imperfecta ostendit vim suam. Habito in montib⁹ & in planitie: pater antequam filius: genui matrem meam, & mater mea sive pater tulit me in matrice sua, generans me, nō opus habens nutrice. Hermaphrodit⁹ sum utriusq; naturæ: super omnes fortes victor, à minimo victus: & nihil sub cælo invenitur tam pulchrum & tam perfectæ figuræ.

Nascitur mirabilis avis, quæ de suis ossibus, quæ mea ossa sunt, furnulum sibi constituit, ubi sine alis volans moriens vivificatur, & Ars Naturæ leges superans in fine transmutatur in Regem, qui sex alios in virtute infinita excedit.

DISQUISITIO HELIANA 103

De

Metallorum transformatione,

adversus HAGELII & PERERII

Jesuitarum opiniones.

cujus author,

NICOLAUS NIGER HAPELI-
us

Anagrammatizomenos

Illustrissimo potentissimoq; Principi

ac Domino

DN. MAURITIO

HASSIÆ LANDGRAVIO,

Comiti Cattimelibocorum,

Dietz, Zigenhain & Nid-
da, &c.

Divinæ & humanæ Sapientiæ Parenti;

Domino meo Clementissimo.

Hancce

*Revisi recusiq; opusculi subcisivi dia-
tribem Chymicam,*

Honoris, amoris, debitæq; obedien-
tiæ ergò, D. D. D.

Autor

PHILOCHEMICIS HELIOPHILIS HELIophilus Philochemicus,

NICOLAUS NIGER HAPELIUS

Anagrammatizomenos, S.

AD asserendam veritatē artis Chrysochemicæ (quanquam ea multorum imposturâ pessimè audit, & à prudentibus ac cætera doctis, quasi nulla esset planè proscribitur) hanc disquisitionem instituere visum est, qua causæ aperiuntur ejus difficultatis, ac quid sentiendum de ea sit, certis indicijs ostenditur, HELIA artis (quē vocant) in lucem producto: Itaq; patientem Lector huic disqui-

quiſitioni aurem accommodabit, dum quid ſibi Helias velit, perpenderit, ut metallorum transformationem rectiùs intelligat.

Conſtat inter eos, quorum ſententia chymiæ adverſaria eſt, nullos magis obniti, quàm Phyſicos & Theologos. Utriq; quæ ex principijs & fontibus naturæ hauriũnt, quibus efficere conantur transformationem metallicam partim ἀδύνατον eſſe, partim ordini creationis adverſari, in progreſſu tractationis hujus diſputabimus. Quæ autem merè Theologica ſunt, & cum principijs Phyſicis parum aut nihil commune habent, ea paucis nunc præfando quaſi delibabimus. Sunt autem ferè duûm generum ab Exemplo & uſu. Exempla ſingularium & univerſorum.

Prioris generis argumentum, præbet hujusmodi.

Omnes ſcientiæ naturales ac licitæ notæ fuerunt Salomoni: Scientia artis chemicæ, transformationem metallorum docens, Salomoni fuit ignota:

Ergo ſcientia artis chemicæ, de metallorum transformatione, nec naturalis, nec licita putanda eſt.

PRopoſitionis vis inde dependet, quod omnium mortaliũ ſapientiſſimus fuerit Salomon, non ſolùm recti judicii excellentiâ, & actione ac prudentia politica, ſed etiam, quod de omni quæſito rerum naturalium & contemplationis phyſicæ diſſeruerit, à Cedro Libani usq; ad hyſſopum parietis, & de jumentis volucribus & de reptilibus ac piſcibus: unde

Re-

Reges universæ terræ, & imprimis Austri Regina illa sagacissima (ut priscis olim philosophis apodemicis usu venit) ad eum audiendum accessit. 3. Reg. 4. 10. Itaq; major propositio videtur planè ἀνένςατος.

Minor multis probatur argumentis. Nam ex sacris literis perspicuum fit, (contrà quàm chymici nonnulli hallucinantur) Salomoni divitiarum affluentiam tantam, non quidem ex chymia, sed ex innumeris provinciarum locupletissimarum tributis, exactionibus, vectigalibus, Regijs donationibus & largitionibus constitisse: maximè verò ex auro Ophir Tharsis advecto. Nam præ auri copia argentum viluit, cujus tantum, quantum olim esset lapidum, Hierosolymæ suppetebat. 3.

Reg.

Reg.10. Quòd si hæc auri affluentia domi nascebatur, aut ullo artificio chymico parari poterat, quorsum foris quæreretur peregrinationis triennalis per maria periculo? quorsum pretio animarum redimeretur pretium terrenum, quod domi gratis habere liceret? Sic enim 2. Paralipom., 20. legimus naves attritas sub Josaphat divina ultione. Consequens igitur; Chymiam Vanam esse, ac proinde nec naturalem, nec licitam.

Respondemus ad majorem propositionem, eam ἁπλῶς admitti non posse, sed cum conditione esse intelligendam. Pendet enim à circumstantia optionis & Voti, quo Salomon nec gloriam, nec divitias, nec inimicorum animas sibi

ſibi, nec longævitatem poſtulavit, ſed moderandi populi Sapientiam. Etſi igitur ei Deus ad ſapientiam ultrò etiam gloriam & divitias adjecit, quantæ Regum nulli contigere: tamen longè eſt diverſa ſapientiæ ejus donatio, ac divitiarum adjectarum. Illa enim non ſtudiis diſciplinarum & inſtitutione parta, ſed planè θεόσδοτος fuit, & extra communem rationem collata: Divitiæ verò communi diteſcendi more adjectæ, ex actionibus & tributis, & auro cum Rege Hyrã aliunde importato conſtiterunt. Quod ſi verò divitias poſtulaviſſet Salomon, loco Sapientiæ, quis non videt, Deum ſingularem ipſi monſtraturum fuiſſe parandarum opũ viam, peræq; ac exſorti Sapientia eum ornavit? I-

taq;

taq; argumentum non tàm diluitur, quàm retorquetur: Hinc enim apparet, esse aliquem concessum modum, & rationem Deo non adversantem ditescendi, quâ aurum & argentum non more communi, sed per scientiam exsortem, θεόσδοτον, non Diabolicam, multiplicari possit, licet Salomoni, si respicias conditionem ipsius voti, hæc scientia atq; exsors ditescendi ratio perinde fuerit ignota, atq; hodie paucissimis est pervia. Atq; hinc suspicari licet, cur de fossilibus, & rebus metallicis, sicut de vegetabilibus & animalibus expressè disseruisse non legatur. Cui verò sit dubium, Dei munere extare exsortem scientiam rerum metallicarum talem, quâ & aurū & argentum multiplicari, non cer-

certè contrà ordinem, sed ex ordine naturæ, æq; possit, atq; multiplicatio solet fieri in vegetabilibus: cum omnibus creatis jam à principio dictum sit: Crescite & Multiplicamini. Quæ ratio si cui ab ipso Deo immediatè, sive per homines patefacta fuerit, is rectè illam, naturæ vestigiis insistēs, pertractare poterit. Quicquid enim extra naturæ ordinem & motum suscipitur in hac arte, vanum & inconcessum esse ipsimet agnoscimus, & ultrò aversamur ac detestamur.

Occurrunt verò hîc nonnulli & ajūt non posse nos addere cubitum ad staturam nostram, nec capillum unum album aut nigrum facere, ut est Matth. 5. & 6. Luc. 12. Si igitur quod minimum est, non possu-

poſſumus mutare, quomodo transmutabimus metalla? Reſponſio facilis eſt: Hæc quò ad noſtram voluntatem ſic dici, nempè, quòd jurando per caput, ſollicitève cogitando, nihil tale ex poteſtate & viribus propriis facere queamus: interim medicamentis naturalibus nihil vetat ex atris capillis facere albos: & ex canis atros, non contra, ſed ex ordine & viribus naturæ ipſius, ut lippis & tonſoribus notum eſt. Simile huic eſt quod nõnulli dictitant, Deo Chymiſtas adverſari; qui quæ in ſuo ordine & juxta ſuam ſpeciem perfecta creârit, ipſi velint in genus melioris transmutare. Verùm eâdem ratione non licebit pyris poma inſerere, aut ſylveſtria in cicuria traducere, aut fructus exoſſatos

tos

tos arte producere, aut ex verme bombycino papilionem elicere, aut lignam in lapidem beneficio aquarum lapidificativarum convertere,& quæ ſunt id genus varia naturæ miranda. Nos nihil hîc contra ordinem naturæ tentandũ eſſe, iterum atque iterum profitemur. Quòd ſi natura ipſa proprio ſuo motu metalla transmutat, ut ferrum in cuprũ, ligna in lapides, ut notum eſt,&c. Quidnî licebit etiam artificio, naturæ æmulo, corrumpere formam unius metalli,& per naturæ motum ac debita media, pretioſius ex viliori metallo producere? quâ de re poſtea.

Alterum argumentum ab exemplo eſt univerſale, idq; hujusmodi.

Si chrysochymicum artificium aliquod esset, quo rectè ditescere liceret, aliquod ejus vestigium in scriptura, aut in tota Antiquitate extaret.

At nihil tale extat. Ergo, &c.

RESpondemus Scripturã non ideò datam nobis esse à Deo, ut in specie doceat, quinam modi ditescendi sint liciti: Sed in genere satis esse eam tradere, Nihil sine labore parari: Nihil sine benedictione Dei (quod plerique Chymistæ plus satis experiuntur) Neminem scienter esse defraudandũ, nec media cũ lege Dei & charitate pugnantia esse tentanda: Deniq; non usum & possessionem divitiarum; sed abusum, & mentis depravationem damnari, ut perniciosa & Deo adversa, &c. Tale quidem

quidem cùm nihil in naturalem chymiam per ſe cadat, quòd cum ſcripturâ pugnet, certè à legitimis diteſcendi modis excludi nequit, licet in ſpecie nullo ſcripturæ exemplo, vel documento fiat evidentior: imo licet Patriarchæ & cæteri, qui fuerunt divites, non ex chymia, ſed aliunde ditati fuiſſe legantur, cujus rei cauſa pòſt aſſignabitur. Atq; idem ſanè de tota Antiquitate dici poteſt. Etſi enim nullum prorſus extaret chymiæ documentum vel veſtigium, tamen non efficeretur, nullam propterea eſſe ac fuiſſe artem, vel propterea eam fore per ſe illicitam. Itaq; totum connexum in ſe eſt infirmum, quod alibi pluribus à nobis pertractatum eſt, productis antiquitatis teſtimoniis intracta-

tu contra Cardanum. Sed reſpondebimius tamen ad minorem. Quum Scripturæ ſtudioſè adhibeant non ſolùm ſimilitudines metallicas, ſed ipſi Dei ſervi res metallicas, inſuper & gemmarias tractârint, ſatis apparet, ſtudium earum rerum, quatenus ductum naturæ ſequimur, non poſſe in quoquam repræhendi. Quod ad ſimilitudines, certè D. Paulus 1. Cor. 3. de auro argento, & pretioſis lapidibus agit, quæ non exuruntur. Manent enim in igne, omnibus aliis in fumum abeuntibus metallis, ligno, fœno & ſtipulis, nomine combuſtibilium rerũ propoſitis. Quam quidem ſimilitudinẽ à fulminatione per plumbum factam, ſicut & Eſa. 1. de exploratione monetaria, cum *Ἐκτό-*

quam, inquit, *ad purum putum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum* (qualia per multa sanè sunt in scripturis sanctis) quam diu Theologi non intelligunt inter sacrum, (ut ajunt) & saxum hærent. Sic Mosi mandatur purgatio auri, argenti, æris, ferri, plumbi & stanni per ignem, quæ per ignem transire possunt: reliquorum quæ ignem sustinere nequeunt, per aquam. Num. 31. Quid verò de eodem Mose dicendum, omni sapientia Ægyptiorum erudito? Heb. 7. licet majores arbitratus sit divitias probrum Christi, quàm Ægyptiorum Thesauros. Heb. 11. Nam veteres testantur (ut auctor est Suidas, ad Diocletiani usq; tempora Chrysopœjam inter Ægyptios fuisse celebrem: & ut refert

Augurellus imperio Romano Diocletianũ ex arte illa metuisse, an Sybillinis monitis necne, parum compertum habemus. Licet autem quoad chymiam in specie de Mose nihil constet, tamen æneum serpentem jussu Dei fecit & fudit Moses: aureum verò vitulum jussu Dei combussit & contrivit, usq; adeò, ut inspersum aquæ, populo bibendum propinârit, Exod. 23. Quod an ulli uspiam aurifices hodie præstare possint, ut aurũ comburendo simpliciter fiat potabile, ipsi viderint. Jam verò Reges Christum adorantes, & *Aurum, thus, Myrrham, Regiq; hominiq; Deoq;*, offerentes, non frustra Magos, nempè naturales, donorumq; suorum scientes & gnaros, fuisse constat: sicut & Arabes hac

ipsa

ipſa ſcientia Chryſochymica le-
guntur præditi, quorum nonnulla
adhuc extant monumenta. Sed
inquies, nihil hæc ad Rhombum,
necdum liquet de tranſmutatio-
ne metallica. Agedum igitur vel
ex S. Scripturis aliquid proma-
mus, tincturæ Philoſophorum
nō abſimile, unde conſtet aliquid
auro pretioſus extare, aurificæ ta-
men naturæ, quod non niſi Lapi-
di Philoſophico conveniat. Habe-
tur Apoc. 21. v. 18. *urbem ſanctam
fuiſſe aurum purum, ſimilem vitro
puro:* quæ per ſimilitudinem dicta
ſummam excellentiam gloriæ
cœleſtis Hieroſolymæ denotare,
nulli eſt dubium. Hunc locum
Mattheſius metallicarum rerum
peritiſſimus in Sarepta ſua conc.
15. de conficiendo vitro Germani-

ce sic interpretatur: Nuhn lest sich Joannis text ansehen / daß er nicht vom gemeinen Golde / das bei vns auch bekant ist rede / sonder von einer newen / vnd sonderlichen Golds art / das vber seinen vorigen Adel vnnd krafft in der newen welt newe eigenschafft haben werde / wie ein Christall / vnd werde nit allein leuchten wie ein Goldstein / oder Jacinth / der nur Goldes farb hat / sondern da werde auch das dichte oder düstere Goldt durchsichtig sein: Hoc est, textus equidem Joannis videtur non de communi auro, quod apud nos cognitum est, loqui, sed de novo & singulari quodam auri genere, quod supra pristinam suam nobilitatem & vim in Novo Mundo novas proprietates habiturum sit, ad instar Cristalli, nec tan-

tantum refulsurum sicut lapis auri vel hiacynthus, qui tantùm auri colorem habet: Sed hîc etiam ipsum aurum spissum ac defæcatum fore & perspectibile. Id quod similitudine illustrans corporum nostrorum in claritatem transformandorum, addit: Schafft doch Gott jetzundt durchsichtig silber in rotgüldigem ertz/ id est, Deus quin etiam nunc condit perspectibile argentum in rubenti aureola minera. Hinc tale deducitur argumentum: Si urbs est aurum, & eadem est pellucida ut vitrum, Ergò quiddam quod est substantię & naturæ aureæ, est pellucidum instar vitri, idq́; summum apicem gloriæ denotat. Antecedens verū est, non ex accidenti, sed per se, ut docet Matthesius: Ergò & conse-

quens; nisi velimus Spiritum Sanctum à rebus vanis, pucrilibus, & commentitiis similitudinem pretiosissimarum & verissimarum rerum desumpsisse, quod absit. Tale autem aurum pellucidum ut vitrum, quod gloriæ summum splendorem exprimat, in sola tinctura Philosophorum extat & à Paracelso ita describitur, Metam. suæ 9. *Nostra tinctura rubea,* (inquit) *quæ in se astra auri continet, est substantiæ fixæ, incorruptibilis essentiæ, summæ rubedinis, cujus pulvis croci instar, sed toto corpore instar rubini, fluxibilis in modum resinæ, translucida instar crystalli, fragilis ut vitrum, & superabundantis ponderis.* Ne quis igitur hæc ad vitrarios, aut vulgares artifices, qui aurum vitrificato purpurant colore, referat o-

omnes velim apicem gloriæ attendant, qui in Scriptura hoc loco exprimitur, & per consequens nulla alia re, quam aurifica illa superabundanti & clarificata tincturæ rubeæ substantia fixa adumbrari intelligent. Itaq; cum in hac re nihil præter naturam inquiramus, & omnia metalla alia aliis citiùs in igne evanescant, & propriè solum aurum in igne durabilissimum sit, ac proinde perfectionis metallicæ simplicis terminus: licebit sanè à minus perfectis ad perfectiora contendere, adeoq; ad summam pulveris Philosophici claritatem, in qua non est perfectio simplex, sed multiplicata viribus, qualis est in tinctuta rubea, sive aurea illa substantia crystallizante, ac omnia imperfecta perficiente. Meritò igitur

tur negamus conclusionem, quâ infertur artificium chrysochimicum aut nullum aut illicitum esse, non tantùm propter majoris propositionis imbecillitatem, sed etiam propter subsumptionis ignorationem, ut jam declaratum est.

Restat ut ad usum accedamus: undè Theologica promuntur argumenta hujusmodi?

Nemo potest servire duobus Dominis, Deo & Mammonæ:

Ergo Christianis non licebit operam dare arti chrysochymicæ.

RE[s]pondeo, hæc simpliciter inter se non opponi, sed respectu abutentium, & quatenus duo hæc inter se sunt contraria. Nam alioqui nullis Christianis liceret esse divitibus. Non igitur possumus servire Deo & Mammonæ

tunc

tunc, si demergimus animum & cor ad thesauros corruptibiles, ijs fisi: si malis & iniquis in proximũ artibus opes cumulamus: si deniq; malè possidentes, dispensamus pessimè, qui mos est hodie toto mundo vulgatissimus. Hinc Apost. 1. Tim. 6. *Qui volunt ditescere*, inquit, *incidunt in tentationem & laqueum, & cupiditates amentes & damnosas, quæ demergunt hominem in exitium & interitum. Si quidem radix omnium malorum est pecunia: quam quidam dum appetunt, aberrarunt à fide & seipsos transfixerunt doloribus multis.* Hæc vulgo usuveniunt; multis etiam pseudochymistis causa fuerunt, cum secreta Naturæ per se indagare non possent, ut sese dederent malis artibus, aut etiam illicitis & dia-

diabolicis mediis se ista adepturos sibi pollicerentur, quorum finis est juxta opera illorum. At idem tamen Apostolus non omnẽ divitiarum usum tollit, aut omne studium parandi opes ex benedictione Dei impedit. Addit enim: *Iis qui divites sunt in hoc seculo, denuncia; ne efferantur animo, neq; spem ponant in divitiis incertis: sed in Deo vivo, qui præbet nobis omnia copiosè ad fruendum* & cætera, quæ sequuntur.

Rursus instant, & verbis Salomonis nos urgent, sic orantis; *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria: Ne fortè satiatus illiciar ad negandum; & dicam, Quis est Dominus?* Proverb. 30. &c.

Ergò nec nobis divitiarum afflu-

fluentia per chryſochymiam parta poterit eſſe utilis.

Reſpondemus, non quidem nos Salomone eſſe prudentiores, & illis ipſis divitiis abuſum eſſe ſcimus Salomonem, quas ei Deus ſupra omnes Reges, communi ratione divites, conceſſit: adeò efferus & procax eſt humanus animus! Interim tamen abuſus non uſus illis verbis notatur, oſtẽſo periculo, quo fit ut non omnibus conducat eſſe divitibus. Interea ſcimus in Deo gloriatos eſſe Patriarchas de opibus ſibi datis, & iſta non ſecus eſſe quam ut cujusq; eſt animus. Sed & certis de cauſis factum ajo, ut in commune fidelibus chryſochymia antehac nondum innotuerit, ſed in Ægyptiorum ac infidelium manibus ferè hæſerit.

Ani-

Animadvertendum enim eſt, diſtincta eſſe tempora, & ſicut Apoſt. 1.Cor.7.inquit: *Hoc autem ajo fratres, quoniam tempus contractum eſt in poſterum, ut qui habēt uxores, ſint ut non habentes; qui flent ut non flentes; qui gaudent ut non gaudentes; qui emunt ut nō obtinentes; & qui utuntur mundo, ut non abutentes*: Ita pro diverſis caſibus aliter atq; aliter hæc contingere poſſe ſtatuendum eſt. Certè Paulus ipſe Phil: 4. *Noviſſe ſe dicit deprimi, noviſſe item abundare, initiatum ubiq; & in omnibus eſſe, & ad ſaturitatē & ad eſuritionē, & ad abundantiā, & ad inopiā*. Et Dn. noſter J. Chriſtus, qui propter nos pauper factus eſt, cum eſſet dives, ut nos illius paupertate diteſceremus, nempè divitijs ſpiritualibus.

(2.Cor.

(2. Cor. 8.) in casu necessitatis ex- sorti ratione sublevatus est thesauris Magorum, profugus in Ægyptum: postea verò à pijs matronis & mulieribus in reliqua vita communiter. Quid ergo vetat pijs idem contingere, ut ex sorti aliqua ope subleventur per artificium θεόσδοτον Chrysochymicū, quo tempore Catastrophen Tragœdiæ claudet Antichristus? Sed de his in progressu dijudicationis & disquisitionis Helianæ nonnulla dicentur plenius.

Negamus igitur chrysochymicum artificium homini Christiano per se illicitum, aut non naturale, adeòq; nullum esse, quod fuit demonstrandum.

Hæc paucis prælibata volui, Lector amice, ad eorum retunden-

das voculas, quas multi per inſcitiam ſpargunt, ne per livorem dicam, de rebus incompertis judicium, ut cœci de coloribus, ferentes. Tuum erit quidq; rectiſſimum ſequi, & compertis incomperta non anteferre,

Vale

R. E. J. T.

DIS-

DISQUISITIO HELIANA, DE *Metallorum transformatione &c.*

PHILIPPUS *Bombastes Eremitanus ille Helvetius, qui se Aureolum Theophrastum (fortè more Academico, atq; ab arte quam factitavit) & quidem Paracelsum, ut conjectura fert, gentilitio nomine à Germano* Hohenheim *ducto, nuncupat, primus (quod sciam) Heliæ cujusdam Artistæ post se venturi, in libris suis publicatis mentionem fecit, quos de chymia & rebus mineralibus scripsit; quem & Alexander à Suchten in suo de secretis Antimonij libello sequitur, eidem adstipulante nuper demum edito, sed tempore priore, Basilio Valentino, scribentes libros chymicos per Heliam, qui venturus est, nobis aperiendos esse.*

Hac occasione ductus Disquisitionem de Helia artis & metallica metamorphosi instituere volui: Nempe quidnam Heliæ nomine Spagirus significet: Quæ tempora ei assignet, & quid inde emolumen-

ti sit sperandum. Deinde productis adversus Hagely & Perery Iesuitarum opiniones rationibus & experimentis ostendemus, transmutationem metallicam veram esse, nec omne, quod veteri proverbio dicitur, oleum & operam perdi, quod in studium Chrysochymiæ impensum fuerit.

Etsi autem, quod ad Heliam Theophrasteum attinet, disquisitionem tantùm ejus molimur: tamen interponere judicium non dubitamus, ubi Theophrasti authoritas vacillat, aut nobis suspecta est. Interim quæ naturæ consentanea, & multorum experientiâ, multoq; usu comperta idem profert, quatenus fidei non adversantur, accipimus: ipsum fato functum divino committimus judicio, nec nisi cautè & cum judicio legendum arbitramur.

Quod igitur ad Heliam artificem attinet, bifariam ferè de eo Theophrastus in suis libris loquitur. Semel in genere, ut libro de Mineralibus. c. 8. cum de vi-

vitriolo in hæc verba scribit: Quod vilius est Deus patefieri sinit, quod autem majoris momenti est (*nempe transmutatio in aurum*) vulgò adhuc latet, usq; ad Heliæ Artista adventum (*quædam Exemplaria habent, usq; ad artem Heliæ, quando is venerit*) *Quibus explicationis ergò addit:* æquè enim artes Heliam habent, ac de cætero intelligitur. *Hæc ille, quæ indefinite & generatim dicta, nemo non ad periodos temporum referenda intelligit, quibus ad suam ἀκμὴν sive florem & maturitatem omnia perveniunt. Itaq; de naturæ absconditis, & artium arcanis perinde accipienda videntur, atq; in Evangelio de Evangelio Dominus & Servator noster ait:* Nihil esse tam absconditum, quod non sit retegendum; Et Evangelium regni omnibus gentibus in toto orbe annunciatum iri, ipsis in testimonium, & tunc fore finem *Nam ut is est Helias Evangelicus, cujus virtute & spiritu restituentur omnia, qui in præcursore*

Domini, Ioanne videlicet Baptista, in quo primum in Novo Testamento promulgatum Evangelium, jam tum quidem venit & emicuit, sed in fine mundi idem longè, lateq; in spiritu corruscabit: ita ad eundem modum nobis Paracelsus *chymicarum artium Heliam quendam depingit, quarum occulta in apertum sit prolaturus, quando illæ magno quæstu vigentes passim florebunt, quæ nunc radices agunt, qua de re postea. Iterum Paracelsus de isto Helia artium definitè & in specie loqui deprehenditur, generalius dictum ad hypothesin referens, & uni ferè singulari homini accommodans, non ut significationem generalem tollat, sed ut doceat collectivum illud nomen Heliæ ad certum usque individuum propagari, καὶ ἐξοχὴν. Sicut enim Ciceronis seculum aureum fuisse dicitur, quo Linguæ Latinæ puritas, elegantia, nitor, ad summum planè maturitatis & venustatis apicem pervenit: quæ tamen in uno Cicerone præ cæteris vires suas explicavit,*

&

& quasi cumulo universas naturæ opes profudit: ita si quis Heliam Latinæ Linguæ tum emicuisse dicat, hoc est tempore Ciceronis in quàm plurimis, in ipso v. Cicerone præcipuè, nihil inquam à sententia Theoph. diversum in re diversa dixerit.

Heliam igitur artium, ac præcipuè chymiæ sic proponit καὶ ἕνα *in libris mineralium, Tractatu primo:* Verum quidem *inquit,* est, multa in terris adhuc latent abdita, quæ juxtà cum aliis ignoro. Nam hoc scio Deum deinceps mirabilia multa patefacturum, & multò plura in lucem prodiʈura esse, quàm antehac nobis omnibus cognita fuerint. Hoc item verum est; Nihil est absconditum, quod non sit retegendum: ideo post me veniet, *inquit,* cujus magnale nondum vivit, qui multa revelabit. *Hæc ille* μαντώδης *de certo ac singulari quodam homine. Eadem cap. 4. Tincturæ physicæ explicare videtur cum inquit:* Horum arcanorum adhuc plura sunt, quæ transmu-

tationem efficiunt, licet perpaucis ſint cognita. Nam ſi cuiquam à Deo patefiunt, laus tamen & præconium eorum non ſtatim in vulgus percrebeſcit, Deo cum arte prudentiam alios celandi præſtante, usq; ad Heliæ Artiſtæ adventum. Tunc enim patefiet, quidquid eſt reconditum. Hæc ille. *Quin imò tunc aureum, & gratiæ illud ſeculum pollicetur, cum dona Spiritus adeò luculentè ſeſe exſertura aſſerit, ut ab omni ævo tantum ſcientiæ & ſapientiæ neget auditum fore: qua de re poſtea. Mirum ſanè hominis augurium, præſertim de quodam uno homine ſingulari pòſt ipſum venturo, cujus ut inquit, magnale ſe vivente nondum vivat, hoc eſt, qui in rerum natura nondum extiterit. Fac enim in genere illud verum eſſe, ut ſtato tempore & Heliana periodô in lucem proditura ſint, quæ vulgo adhuc latent: imò quæ nunc Ægyptiorum ferè ſpolia ſunt (ita enim appellare, iſtorum manibus nunc concluſa, placet) eadem*

dem ad veros Israelitas devolvenda esse, & ad veros Naturæ magos, qui ut olim Christo, sic eidem nunc in suis fidelibus profugituro in Ægyptum, aperturi sint thesauros suos, quæ certè me impulit causa, ut ista & mihi putarē pervestiganda: unde tamen ista peculiaris Theophrasto futurorum denunciatio? unde, & à quo spiritu profecta Personalis nescio cujus Heliæ post ipsum venturi designatio? An ut in prognostico Theologico Adamus Nachemoser (ita sonat inscriptio) reformatorem quendam, quem mundi septimum ille numerat: part 4. lib. 4. cap. 6 ab anno 1580. certò & sine exceptione spiritum Heliæ gestaturum asseverat: ita quoque consimiliter suum Heliam Chymicarum artium, & naturæ magistrum nobis prædicit Theophrastus, naturaline sagacia, & apprehensione mentis (præsertim pulvere lapidis & tincturæ physicæ perpurgatæ an prognosticatione quadam syderali & influentia cœlestis, an peculiari afflatu, nescio quo, cu-

jusve spiritus? Possent ex Paracelso & Suchteno plura in hanc sententiam vel disquiri, vel disseri: Sed quia mihi nec probantur & de incompertis judicium temerarium est, illis libens supersedeo.

Transeamus ad alteram Quæstionis partem, inqua tempus Helianum explicandum, & ejus emolumentum. Distinguit Paracelsus seculum, quo ipsemet vixit, ut profitetur, Arcanorum Monarcha, a seculo post ipsum venturo: quorum prius intermedium; postremum hoc aureum & gratiæ & ultimum vocat, in libro tincturæ physicæ (Frustra enim sunt qui hos tractatus Theophrasti esse dubitant) Quinquagesimo igitur octavo anno ipsius Theoriam fore in flore ait: quo tempore ei omnes sint adhæsuri, & in naturæ pervestigandis arcanis ipsius secuturi vestigia: Praxim item consecuturam admirandam operibus & signis, ita ut in vulgus passim atq; infimam plebem abeat, & probetur. Hæc ille. Quæ in quinquagesimum octavum annum non

seculi

seculi, quo ipse vixit, sed subsequentis (isto nempè millesimo sexcentesimo) eventura prædici apparet ex libris Mineralium. cap. de Vitriolo, ubi & de suo seculo, & de subsequenti in hæc verba scribit: (excessit enim ex hac vita anno Domini 1541.) Longè, *inquit*, satius esset etiam hac hora sivè nunc temporis, hisce rebus operam dari (*nempè arcanis naturæ*) quàm indulgere ebrietati, scortationi atq; alteriusmodi nequitiæ. Sed nunc ita fert tempus, ut scortationi incumbatur, tantisper donec tertia pars mundi occidetur gladio; altera absumpta peste: tertia vix residuâ. Tunc in locum suum atque in integrum res restituetur. Sed prout nunc res sese habent, fieri id nequit. Etiam ordines interire necesse est, & penitus è mundo tolli, aliâs fieri identidem nequit. (*Hæc postrema pericope in exemplari Coloniensi in quarta forma edito ab Arnoldi Birkmanni hæredibus, anno 1570. abest.*) Tunc verò, *inquit*, aureum

erit seculum, tunc homo ad sanum intellectum perveniet, vivetq; humano more, non pecudum ritu, nec instar porcorum, neq; in spelunca (puta latronum) *His protasis, Epitasis, & Catastrophe, quo ad tempus Helianum, Theophrasto constituitur.*

Protasis est in seculi sui moribus, quibus, non modo fit, ut naturæ arcana negligantur & à Deo plerisq; subtrahantur, justo judicio: Sed etiam quod eò gravius malum accersatur, (per sceleratam videlicet vitā) internecionis nimirum tertiæ partis hominum, ut Epitasis docet. Hinc in libris Mineralium c. 7 cùm de Sulphure Paracelsus ageret, Nisi, *inquit,* contra Deum esset (sic sentio ne quivis dives sit; Nam novit Dominus cur caudam capræ non promiserit) compendio multi juvari possent: sed quia opulentia pauperem seducit, ab eo humilitatem & modestiam aufert, in nebulonem eum transformat, satius est tacuisse, & tales inpaupertate dimi-

dimisisse. *Hæc ille. Sic nos ipsi vidimus cum aliquoties in particularibus (quæ vocant) fructuosum aliquid operatione chymica productum esset: tamen eundem artificem idem opus rarenter instaurasse, an ob materialium diversitatem, præsertim si non attendatur undè res pendeat, an ob cæli inclementiam, an ob vasorum inæqualitatem an propter ignis moderationem (qua in re plurimum situm) an verò quòd non visum esset Deo plantatis & rigatis, incrementum dare? Solus n. pro infinita sua sapientia Dominus minimos etiam naturæ motus regit, ut vel effectum sortiantur, vel dispereant. Non est igitur ut inficias eamus mores suæ cuiq; fortunæ fabros esse, ut hæc in vulgus non conducant.*

Quid de Epitasi dicendum? cum tertiam partem hominum prius occidendam prædicat Theophrastus, antequam hæc vulgentur & passim innotescant? Sanè si vel exsibilandus sit Theophrastus nec ejus augurationes attendendæ, tamen

men; ut ex Sacris Literis apparet, post cladem ingentem piorum, qua mors & infernus (quæ sunt portæ inferorum) quadrantem terræ occident gladio, fame, peste, perq; terrestres feras (ut est Apoc. 6.) quando jacebunt corpora sanctorum, ac præcipuè Ecclesiæ testium in urbis magnæ plateis, quæ spiritualis est Sodoma & Ægyptus Apoc. 11. finito nempe illorum testimonio, sub desinentis bestiæ tempus, quod ante fores excubat, tunc interibit tertia pars hominum. Solventur enim Angeli alligati ad veteris Romani terminum Euphratem, parati ad horam, diem, mensem & annum, ut occidant tertiam partem hominum (nempè impiorum) Apoc. 9. Sanè, si qua est, huc referenda videtur Theophrastea illa ordinum abolitio, id est ordinum bestiæ, non Magistratuum & Principum piorum, sed quatenus bestia plena est nominibus blasphemiæ, quæ simul cum pseudopropheta exuretur igne viva, ut ante Iohannem sanctissimus Propheta Daniel disertis de

besti-

bestia verbis testatur, c. 7. Tunc nimirum res in integrum restituetur. Tunc enim Ecclesiæ facies renovabitur, & regna mundi subijcientur sceptro Christi; Iudæis etiam ad fidem conversis, ut antè hanc disquisitionem nobis alibi testatum est.

Atq; huc Theophrastea Catastrophe quoque pertinere posse videtur, qua dicit, tunc futurum aureum seculum, quando homo non belluino more vivet instar suum, & in spelunca latronum & usurariorum, sed ut hominem decet. Huc enim Paracelsica temporum distributio quadrat, licet nescio quo Spiritu ab ipso prædicta & ad ἀκμὴν Heliæ artistæ ab ipso relata sit: quando ipsius Theoria cum Praxi florebit, & passim, ut ait, in vulgus dispergetur. Ex his satis animadvertimus, quid causæ sit, cur in vulgus haud quicquam ferè hodie perveniat ex chymia, quod alicujus sit momenti: licet omnia non solùm plena sint librorum, sed inter Christianos & Mahumetistas nihil

hil frequentiùs passim exerceatur atq; ars chymica, adeò nullus non orbis angulus redolet fumis chymicis! Quid igitur? omnisne spes sublata? & ante Helianum illum temporis articulum non licebit per Theophrastum arti chymicæ ullis vacare, nisi penitùs & se & sua perditum ire velint? Non ita Theophrastus. Nam etsi nihil invidentius est hoc hominum genere, nihil magis varium & fallax: tamen in libro Tincturæ Physicæ apertè idem scribit, Non solummodò ultimum seculum gratiæ & aureum sibi adhæsurum, cum ista in vulgus passim celebrabuntur. sed etiam nunc intermedio seculo promovendo se hæc scribere ait, quò veritatis amantibus usui & ornamento esse possint. Et in Manuali Philosophorum disertis verbis ait. Quæ nunc scribo, ita scribam, ut Astrales discipuli ea percipere possint, iisq; uti & frui, & de iis gloriari. *Et addit,* Hæc etiam alterius diligentia, quem discere non pudet, percipi possunt, cum ita gravia non

non ſint, quin labore & induſtria percipi queant *Hæc ille*. *Quæ ſi attendantur, apparebit Theophraſtum non huic ſolùm rei natos, quos non ſolùm ex Angelicis ſuperiorum aſtrorum naturis, ſed & ex aſtris metallorum Philoſophicorum Aſtrales, Suchtenus verò Mentales vocat, verùm & alios labore & induſtria, quibus carbones (ut alibi Theophraſtus loquitur) non ſordent & qui experiendi cupiditate flagrant, poſſe iſta utcunq; conſequi, quorum in numero meum nomen hactenus profiteor, quatenus ex officio, & Naturæ legibus, & charitati Dei & proximi hæc non repugnant.*

Sed miſſo Heliâ Theophraſteo, cujus exquirendi cauſa iſta ſolùm attigimus: (fides enim penes ipſum eſto) nos jam tertio & poſtremo noſtræ Diſquiſitionis loco contra eos contendemus, qui transmutationem metallorum vel fieri poſſe negant, vel ordini creatoris adverſari, tanquam ſi potentia Dei attentaretur, affirmant. Gravis accuſatio ſi vera ſit,

Sed præcipites hasce censuras rationibus & ad oculum propositis demonstrationibus, hoc est, experientia, quæ, ut dicitur, etiam stultorum est magistra refellemus. In cujus rei fidem syncerè antè omnia profitemur nos nihil hic nisi naturalibus medijs attentare, cum sine motu naturæ ars tota sit inanis, & naturæ artifex dũtaxat famulus & minister existat, nihil ad eam de suo addens. Petimus ergo primò ne præjudicio premamur: deindè ne (quod in omni scientia fieri consuevit) illotis manibus, & ἀναλφάβητοι lectores, hoc est, rerum mineralium prorsus imperiti, & criteriorum metallicorum expertes, huc accedant, ne vel in judicando se ipsos fallant, vel in reprehendendis alijs suam prodant ignorantiam & livorem, cum propriè artifices de arte judicare & possint & debeant, ut vetus habet proverbium.

Principio igitur citra ambiguitatem de his judicare volentibus, ab aurificibꝰ, & argyrocopis & metallarijs probatoribus

bus

bus, discendæ sunt solennes illæ probæ & examina, quibus aurum & argentum à reliquis metallis secerni, & reipsa sequestrari solet. Nec enim Lydius lapis hîc sufficit, & in operibus Sophisticis imponere potest, si non alia accedant ad affricatum colorem criteria. Proindè & principatus & Respublicæ omnes plurimũ debent non tàm Guardianis & aurificibus, qui examina hæc usurpant, ne falsa nummorum & æris non cusi merce adulterina simpliciores circumducantur, quàm ipsis horum examinum inventoribus, qui quidem rerum mineralium periti ssimi fuerint necesse est, quando & causas harum rerum investigare oportuit, & experientia probari, quod sine negociatione chymica fieri nequivit. Itaq; non omnes Alchymistæ semel in universum sunt proscribendi, licet impostoribus, & circulatoribus (hoc est cakchymistis) non sit patrocinandum: cum non parum inter hos & veros naturæ indagatores & philosophos intersit, quod & in

ipsa medicinali facultate satis superq́ res ipsa comprobat.

Primum igitur Criterium est ignis Cinerity, quod & fulmen dicitur, & probatio per plumbum. Quæ quò severior sit, sumantur cineres ex solis ossibus combustis ad albedinem: alias verò tertia ex ossibus, binæ verò partes ex cineribus vulgaribus per lixivium defecatis & exustis denuo, & caveatur ne ossa suilla subintrent, quæ omnia corrumperent Omnia autem subtiliter trita per setaceum transeant: postea inspersa aqua tantisper humescant, ut vel in modellis (quæ & mortariola vocantur) catilli, quæ & capellæ, per se, vel paropsides in vasis testaceis fiant, & probè levigentur, desuper impacto pistillo ad id formato. Sed hæc necesse est ab experienti demonstrari. Postquam igitur interjecta hora una atq́ altera; super imposita tegula, ut vocant, incanduerint in fornacula, imponatur duplum plumbi, vel triplum, vel quadruplum, ratione materiæ, quæ im-

imponitur & quæ probanda est, idq; sensim. Nonnunquam quindecim pondera plumbi adhibenda sunt, in extremis examinibus si alia ratione edomari & quicquid est auri & argenti à cæteris metallis & scoria secerni nequeat. Ita fiet, ut cum plumbo reliqua metalla exurantur, & in fumum abeant, ac scoriam ad exteriora propellant, auro & argento solis residuis, quæ propterea quòd in igne sola perdurent, perfecta & superiora dicuntur, reliqua verò imperfecta & inferiora, ex fixo vel non fixo sulphure, ut post intelligetur, &c.

Altera probandi ratio est per aquam valentem sive fortem, quam vocant quartationem, eò quòd minimùm tribus partibus argenti opus sit, si quarta pars auri cum argento mixta ritè sit inde separanda per aquam fortem. Quòd si minus argenti fuerit, aqua fortis (nisi modum excedat probationis) id non solvet debitâ ratione: si plus argenti fuerit, solutionem promovet, sed aurum ferè lan-

cinat. Fiat ergo aqua fortis ex una parte vitrioli calcinati, altera crudi, tertia salis nitri; Hæc ferè comunissima est ratio.

Potest tamen tantundem salis nitri sumi, quantum est vitrioli, quæ erit tantò fortior: nisi fæcum pars adjciatur ex aqua forti jam ante semel factaquod caput mortuum vocatur.

Sed his de rebus editi sunt libri à monetarys, aurifabris & metallistis: quò ablegamus lectores, inprimis ad Georgij Agricolæ de re metallica librum 10. Cum hæc committerentur prælo incidimus forte in eruditissimos Libavij viri clarissimi libros, qui omnium facilè princeps est quos nobis videre contigit. Is abundè omnia præstat. Aqua fortis purgetur ab omni fæce: nempè solvendo argenti drachmam in semuncia aquæ fortis in ampulla vitrea levi calore supposito, quæ dissoluto argento mox inÿciatur in reliquam aquam fortem, sive una, sive duæ libræ fuerint. Fiet hæc instar lactis alba & turbida: mox residendi spatium de-

detur per noctem, & aqua erit clarificata, omni fæce ad fundum vasis depressa.

Hac utimur ad separandum argentum ab auri ramẽtis, supposito calore ampullæ vitreæ ita, ut unciæ metalli in tenues bracteolas extensi & convoluti, more Cylindri, superfundantur unciæ duæ aquæ fortis: residebit, si ferè quarta pars auri argento permixta est, infundo integra: sin minus plærunq; ramenta & nitellæ pulveris nigri speciem referent, quæ exemptæ aqua tepida sunt eluendæ & posteà igniendæ in crucibulo, auro se se, quale est, subjiciente visui, quod exemptum affricetur coticulæ probatoriæ, aut fundatur. Sed hæc non est nostri instituti longius persequi, cùm unde peti possint ostenderimus.

Tertia aurificum vulgata ratio est per Antimonium faciendi Reguli ex permixtis cum auro metallis, unde eliciunt aurum purum, si impositum catino per prunarum superinductam flammam, ju-

vante folle, mundetur, quoad omne stybium sive Antimonium evaporaverit. Residuum reguli per aridas vini fæces & Halinitrum reducitur ut moris est.

Ultima probandi auri ratio, & quicquid fixum non fuerit, separandi, est Cementum regale cum lateribus minutissimè tritis, quantitate dupla ad reliqua, & sale pisto, & vitriolo calcinato, ita ut stratum super stratum fiat super laminas sive bracteolas tenuissimè extensas in tigillo vel catino fornaculæ imposito, & probè lutato. Ignis tandem carbonum excitatur, ut crucibulum post calefactam fornacem continuo rubeat, ita tamen ut laminæ ne fundantur nimia ignitione, quod ad aliquot horas solet continuari, tres quatuorve, undè affinatur aurum.

Hæc specilla & criteria internoscendi auri argentiq; (quæ sola in igne manent) propterea perdiscenda sunt, quod sine his omnis ratio sit cæca de metallis judicandi ac disputandi, nedum tractandi. Itaq;

rele-

relegandi omnino sunt nasutili isti homines, qui censoriam virgulam sumunt sibi adversus Chymicos, priùs ad metallarios & aurifabros, undè discant, quæ sit ratio & vis metallorum in igne; & quæ examinandorum ratio, ne cum ratione insaniant, si contrà experientiam contendere velint. Sed his præmissis ad institutum accedamus.

Qui transmutationem metallorum dari negãt, orsi à principiis metalla componentibus, negant Chymistas hydrargyrum & sulphur componẽtia eorum principia rectè statuere. Sic Balthasar Hagelius Jesuita Philosophiæ in Academia Ingolstadiana Professor, in ea quam de metallo & lapide disputationem edidit, pro laurea respondente Andrea de Luchis Austriaco, anno 1588. th. 7. scribit titulo de materia (libet enim Sectæ causâ, quæ sola philosophiæ penetralia jam sibi vendicat, inde arcessere disquisitionis hujus fundamenta, quibus refutatis, cæteri tùm veteres, tùm neoterici, quorum ve-

vestigia Hagelius sequitur, sua sponte corruent) Sic igitur inquit thes. jam dicta: Alchymistæ novum & maximè superstitiosum genus hominum, metallorum omnium principia pertinacissimè contendunt esse sulphur & hydrargyrum, sive argentum vivum. *Eadē explicans th.12. addit:* Res ad chymicos rediit. Hi quod ipsi sese ex sulphure & hydrargyro metalla fabricare putent, ex iisdem naturam constare non sine multo fastidio contendunt. *Hæc Iesuita novum maximè & superstitiosum genus hominum, contra sui ordinis professores, qualis est Delrio & alij. At quomodo susceptum probare conatur?* Quod metalla ex sulphure, inquit, & argento vivo non fiant, ita probandum est; Si res ita habent, ut volunt chymici, cur sulphur & argentum vivum in venis metallicis omnibus aut plerisq;, aut metalla in puteis ipsorum non reperiuntur? *Hæc est prima Iesuitæ ratio ab ortu metallorum, sive loco potius ducta:*

ducta. Arguit deinde ex proprietate componentium. Et cur, *inquit*, proprietates sulphuris & argenti vivi non habent? Quid enim sulphure ad flammam concipiendam aptius est? At metalla non sunt φλογιστά. *Item*, Nullum argentum vivum concrescit frigore, ut experientia & Arist: Meteor. c. 8. auctor est. Metallum autem nullum est, quod non frigus densarit: Quomodo igitur ex hydrargyro factum sit? *Hæc sunt Iesuitæ principia, quibus metalla negat sulphure & argento vivo constare: quibus fortasse rectius obviam iremus, si ad oculum statim adhibita demonstratione, hoc est, ipso facto, evanidas istas ratiunculas everteremus, juxta illud Poetæ:*

Nec locus ingenio est, oculi te judice vincent:

Veruntamen ad objecta breviter respondebimus, priusquam rem facto firmemus. Quod in metalli fodinis omnibus, aut plerisq; sulphur & argentum vivum ne-

negat reperiri, ubi sunt venæ metallicæ, & contra in puteis sulphuris & argenti vivi negat metalla esse: quis non videt inde fieri, quod hic semina duntaxat metallica sint, & quidem extrusa à natura & dispersa, antequam metalla fieri potuerunt: ubi autem venæ metalli sunt argentum vivum & Sulphur non ita frequenter comparent, eò quòd principia componentia in composita jam transierint, hoc est, in metalla concreverint. At si quid vellet efficere, probaret, nullum in venis metallicis usquam reperiri argentum vivum & sulphur. Hoc enim (tametsi probabiliter tantùm arguit) non solùm Physici & Philosophantes cæteri asseverant) quod callidè Iesuita declinavit) verùm etiam Chymistæ quidam non ignobiles à minerarijs minus experientibus decepti senserunt. Sed hoc aliter se habere testibus oculatis & fide dignis & minerarum peritis monstramus, & quod ad rem facit, ab Alchymia alienis. Primus est Christoph: Encelius Salvel-

densis

densis, qui de re metallica tres libros scripsit, quos præfixâ epistola ad Christianum Egenolphum, civem Francofurtensem, Dn. Philippus Melanthon curavit edendos, qui tamen demum impressi sunt anno 1554. in 8. forma ab hæredibus Christiani Egenolphi. Is libro primo cap. 1. in hæc verba scripsit: Fuerunt, *inquit*, qui negarunt principia metallorum esse argentum vivum & sulphur. *Causam affert ab ijs adductā hanc.* Quia olim talia scilicet argentum vivum & sulphur in natura sua non reperiri dicebantur in fodinis. *Sed hi maximè errant, (addit;)* Nam reperiuntur in nostris fodinis in natura sua tùm argentum vivum, tum sulphur verè metallorum principia. *Hæc ille. Cui similia docet experientissimus vir Iohannes Mathesius, qui cum Pastorem ageret in valle Ioachimica nobis explicationem locorum sacræ Scripturæ exhibuit, quæ de fodinis, mineris & metallificio agunt, theologicè & physicè ista pertractans, ipse*

testis

testis oculatus. Sic igitur in Postillis Sareptæ lucelentissimo stylo Germanice editis Norinbergæ, anno 1562. in tertia concione, de ortu, incremento, & decremento metallorum, parum quidem æquus Alchymistis, sed tamen quæ vera fideliter commemorans; Alchymistæ, *inquit,* propositum ab ipsis traditum ad opus sive probam perducere non possunt, hoc verum est: nihilominus tamen experientia testatur, *inquit* ubi venæ sunt divites, & mineræ uberes, quòd sine sulphure & argento vivo non sunt. *Hæc ille. Quæ nominatim regionibus & fodinis citatis probat [illegible] deas*, in generatione & incremento metallorum oportet ut sinamus adesse argentum vivum. *Eadem documenta sulphuris adducens, multis locis testata, tandem concludit:* His adducti ingens minerarum periti cum iis sentiunt, qui metalla ex argento vivo & sulphure nasci docent, sicut elegans distichon Philippi Melanchtonis in

hac ipſa valle factum teſtatur, nempè:

Lactea ubi fumis hydrargyra mixta coquuntur
Sulphureis, veræ ſemina prima novæ.

Hæc Matheſius. Ubi iſta Melancht: lux Germaniæ videns indignè à quibusdam umbratilibus Philoſophis & Medicis flagellatur, quos ita ſcribere non pudet: Valeant ſomnia Melanchtonis, Titelm. & Chymicorum, qui his adhærere videntur, qui dum ponunt Mercurium & Sulphur pro proxima metallorum materia, omnia confundunt. *Utrum ſomnia potiùs ſint, quæ iſti ex cerebro ſuo comminiſcuntur; an quæ ſenſus & experientia Philippo demonſtrarunt, & teſtes oculati fatentur, judicet æquus lector.*

Refutatâ Ieſuitæ ratione, de loco ortus metallici, ad alteram è propriis conſequentibus accedamus. Metalla, inquit proprietates ſulphuris & argenti vivi non habent, ergò ex his non ſunt orta. Priuſquam de proprietatibus & an

te-

tecedente agamus, placet conclusionem recapse evertere, & ipso facto demonstrare, metalla ex argento vivo constare, in quod resolvuntur & ex quo componuntur. Duæ sunt viæ apud Alchymistas, altera quæ dicitur humida, quæ fit per aquas & solutiones: altera quæ dicitur sicca, quæ fit per pulveres. Utriusque documentum edamus, quomodo metalla vel horæ spatio, tam mollia, quam dura in argentum vivum currens converti & resolvi queant. Prioris exemplum esto in plumbo, quod limetur, vel rasile fiat scalpro detritum: vel fusum inter duas patellas ligneas pulverisetur minutè qualis est arena plumbea ferè [illegible] dicatum. Ad hujus analysin in sua principia talis præparetur aqua. Recipe aquæ fortis purificatæ uncias duas, dissolve in ea argenti vivi communis unciam unam in ampulla vitrea probè obstipata, levi carbonum igne supposito, donec in aquam limpidam abierit. Postea remove à calore ignis, & aperto ore sensim inijce li-

[illegible]

*ciam unam plumbi rasi vel pulveri-
zati. Effervescet enim aqua fortis, &
tumultuatur si simul omnia aut nimis
ingeras. Inde iterum obtura orificium
vitri, & aliquantisper dissolvere sine a-
quam: mox videbis vulgare argentum
vivum, quod prius in aqua fuerat disso-
lutum subsidere instar calcis & pulve-
ris albi: plumbi verò ramenta oculis spe-
ctantibus si agitentur, resolvi sensim in
argentum vivum currens: adeò ut duæ
& quandoque tres partes unciæ ex plum-
bo sint futuræ argentum vivum, quarta
pars circiter (si rite omnia peracta fu-
erint) scoria & fæx sulphuris plumbi su-
perstes. Quibus peractis, effunde aquam
fortem in aliud vas vitreum. Reliquum
argenti vivi ex plumbo facti exime, &
traiice per corium vel linteum cum chor-
da (uti moris est) compressum & constri-
ctum, & videbis, quantum ex plumbo
elicueris Mercurij vivi, & quantum
restet fecis terreæ & sulphureæ. Calcem
quoque albam ex dissolutione argenti vi-*

 vi

ut primò in aquam [illegible] posita sit, hydrargyri [illegible] vel genere [illegible] [illegible] in pulverem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perit is notum est [illegible] ad oculum [illegible]ter apparebit, quomodo plumbum in argentum vivum redeat, ex quo fuerat ab initio creatum. pondere etiam [illegible] [illegible] testante, quantum plumbi in hydrargyrum abierit, quod à communi nihil discrepat, nisi quod sit [illegible] paulò & segnius, prout cujusque metalli natura peculiaris postulat, sicut contrà id quod ex ferro fit, omnium vivacissimum & agilissimum est. Neque hic dissimu[illegible] Mercurius alterum resolvat [illegible] (inquam) in aquam transpa[illegible] solutum, cum qui inest plumbo [illegible] permittens, cum pri[illegible] in calcem totus subsidat. [illegible] animadverti [illegible]

gua [illegible] Mercurius [illegible] quis primo [illegible] [illegible] effi[illegible] [illegible] in aquam resi[illegible] [illegible] per quem ille metallicus elliatur, & [illegible] in aquam [illegible] transparentem, s[illegible] gyrum resilientur. Sunt & [illegible] [illegible] plu[illegible] in Mercuri[illegible] [illegible] Mercurium, maximè per salia, plumbo priùs calcinato: s[illegible] aqua [illegible] to fieri nequeunt, idcircò commemoran-dis hîc supersedeo ne aliquot [illegible] fastidium afferat lectori tedium.

Accedamus ad [illegible] [illegible] rebus siccis dissoluemus D[illegible] lybem, ferri depurati nucleum. Hic [illegible] limetur semuncia, & ponatur in Cruci-bulo, ac superimponatur semuncia salis armoniaci minutissimè triti, cum uncia Mercurij sublimati (qui non cum arsenico, sed cum salibus & vitriolo sublimatus sit) permisti & priùs pisti: mox crucibulum collocetur in medio leniter accensarum prunarum, idq; sub camino,

aut aere libero. Quum primum calorem senserit sal armoniacum cum sublimato incipiet sublimari (Cavendus autem est odor propter Mercurij venenositatem, ne imprudentius naribus excipiatur.) Paulo post incipit et sal armoniacum cum sublimato fumare & fluere, quo ad tria vel quatuor momenta peracto (visu enim fumo percipitur sub camino) statim crucibulum auferatur, & sponte refrigescat: postea super patella diffractum monstrabit chalybis limaturam magna ex parte sui in argentum vivum abiisse, quod patella vel vitro exceptum per linteam exigatur, unde perspicietur limpidissimum & ita vivacis naturæ, ut in plano decurrens quasi subsiliat, adeo vivacis naturæ est Mars sive chalybs. Quin etiam in vase ligneo ne sensim evolet, penè illa observanda ratione conservari potest, sicut in solo vitro firmiter obsignato. Est tamen verum & naturale hydrargyrum, omni proprietate hydrargyri [illegible] [illegible] Sed apprimè cavendum est, ne [illegible]

tèr resolutionem paulo longior mora intercedat. Statim enim subvolat, longeque citiùs, quàm aliud quodvis durorum aut mollium metallorum: ac etiamsi immiscet salis armoniaci & Mercurij sublimati massæ, quodsi fit in mortario cum aqua fervida eluenda erit massa, donec purius secernatur Martis Mercurius. Quodsi fortè quis dubitet, vivum hunc Mercurium ex sublimato defluere, is si velit per alembicum in receptaculum exhalationem excipiat, & in phiala vitrea hæc eadem factitet, videbitque sublimati & armoniaci pristinum pondus superesse, demptis fæcibus ferri, sive sulphure terrenoso chalybis, & inde producti hydrargyri. Sed & alia ratione probari potest ex sublimato non defluere, nempe si loco limaturæ, frustum chalybis immittas, facilè experimento cognosces, nihil ex Mercurio sublimato (qui tamen in aqua decoctus sine ferro non facilè revivificatur) Mercurij vivi relinqui, ac proinde ex chalybe limato, non autem

 subli-

[illegible] ad [illegible] posse fieri. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]. [illegible] [illegible] per [illegible], [illegible] quod [illegible] [illegible] superiectos pulueres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] separato iam sulphure [illegible] [illegible] pauetur [illegible] [illegible] [illegible] vitrioli & [illegible] [illegible] cum saccharo rosarum [illegible] quantitate pisi exmininm [illegible] est contra Pestem remedi-[illegible] [illegible] infectionem, & quidem [illegible] [illegible] , priusquam [illegible] [illegible] , quod ipsemet cognitu [illegible] cetera omnia deficerent, [illegible] [illegible]. Neque certaquod [illegible] [illegible] [illegible] antimonialis, [illegible] [illegible] pronunciat [illegible] [illegible], nescio an ullo experimento [illegible] Hoc enim mixtum certum [illegible] & hactenus [illegible] [illegible] tractemus.

[illegible] de [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] medium est, &

[illegible]

*extremitatum centrum, ut proinde tem-
peratum, in quo activo voti proveniant
passivis, & contrà, ubi alius modus in-
vadus est separandi Mercurij ipsius per
Mercurium. Argentum vero soror auri,
& veluti compar, pondere & colore de-
ficiens & æquali complexione & fixionis
infirmiore permanentiâ. In excessu verò
dura sunt cuprum & ferrum; in defectu
vero mollia stannum & plumbum, quo-
rum hoc mollitie respondet duriciei ferri
è regione: stanni autem mollities duritiei
cupri. Sed est & aliud instar metalli si
non metallum, quod neque durum per se
est, neq; molle sub mallei extensione, sed
duntaxat friabile & fusile, quale est An-
timonium & quod ab eo degenerat Bise-
mutum (Hydrargyron enim principium
est metallorum, non metallum propriè.)
Distinguuntur autem mineralia in ma-
jora & minora. Majora, quæ ex Mer-
curio & sulphure originem ducunt. Mi-
nora, quæ Mercurio carent, ut Sale, alu-
mina, sulphur &c. Antimonium igitur*

quoniam argentum vivum & sulphure constat licet non in metallum duratum sit, nec ductil[illegible] & ipsum metallicum esse convincitur. Potest enim beneficio [illegible] Veneris & salis nec non verum argentum modo ex eo pulvis subcinericius in alembicum sublimari, qui tritus profundit Mercurium currentem ad madefactum digitum.

Ostendimus hactenus, ut Metalla in Mercurium resolvantur: subjicimus quomodo ex Mercurio, beneficio sulphuris metallici, metalla componantur, ut constat de eorum genesi, quod in efformatione plumbi patebit. Fundatur plumbum in testa, & reverberetur agitando super carbones dum in calcem sive pulverem flavescentem abeat. Huic trito affunde Phlegma acetosum destillatum, eatenus ut spithamā superemineat, & simul permittantur ita triduum. Interea dulcescet acetum per extractam animam Saturni. Limpidum quod fuerit per inclinationem à calce effundatur. Hujus

aceti si aliquantum decoxeris (saltem crucibulum plenum) donec acetum totum evaporaverit (leniter autem id fiat propter impetuosum tumorem aceti, ne ebulliens dispereat effluendo) videbis in fundo residere inpalpabilem pulverem subcroceum, qui est anima, sulphur & essentia plumbi , nullo pondere, ne fortè plumbum ipsum corporale restare existimes. Hoc ad oculum subjecisse libuit, ut sulphur extractum ex metallis, quod tamen ad aliquam fixationem pervenit, cerneretur. Reliquum aceti sive extractionem illam ex plumbo, animam continentis serva, & dissolve in aquæ fortis communis uncia semiunciam argenti vivi (ut moris est) cui dissoluto infunde sensim tantùm reservati aceti (ejus puta quod animæ plumbi extractionem in se habet) quantum est aquæ fortis, & videbis statim Mercurium resolutum instar pulveris residere tractâ in se anima Saturni. Effuso igitur liquore, residuam illam materiam Mercurij in pulverem re-

[illegible] per se fundi, & ha-
[illegible] Mercurio plumbum [illegible]
[illegible] factum. Ita ut [illegible]
[illegible] metalla ex mercurio & sul-
[illegible] naturalia ac vera
[illegible]

[illegible] tempus tandem est, postquam re-
[illegible] ostendimus (ut quivis experiri po-
[illegible] metalla ex hydrargyro contra vul-
[illegible] physicos & philosophos, proxime
[illegible] doceremus ad [illegible] insuitæ rationem,
[illegible] consequentibus dictam, respon-
[illegible] quod quamquam opus non erat,
[illegible] conclusione ipso facto & demon-
[illegible] quo ad sensum, eversa: tamen
[illegible] sibi placentibus in suis [illegible]
[illegible] vanitatibus, satis faciamus [illegible]
[illegible] hæc summa brevibus
[illegible] Non habent, inquit, proprieta-
[illegible] & argenti vivi metalla.
[illegible] sulphure nihil
[illegible] recipiendam aptitudinem [illegible]
[illegible] R[illegible]
[illegible] sulphur in metallis ad aliquam [illegible]

xationem pervenit, ita ut in imperfectis cum Mercurij cruditate sulphur quidem evaporet, licet non sit inflammabile, in perfectis autem penitus hydrargyron fixavit, ut nec evaporet, nec cremetur. Quod quò melius intelligatur, sciendum est, τὸ φλογιστὸν esse quidem proprium omnis sulphuris, adde & solius sulphuris in omnibus rebus insiti, at non semper ei est proprium. Quippè fixari potest, idq; imperfectè fixum & materiæ immixtum non incenditur, tamen evaporat in igne: perfectè fixatum manet. Atq; hinc metallorum in igne evaporantium vel permanentium perfectio, vel imperfectio maximè oritur. Hujus rei documentum insigne præbet Antimonium nondum ad extensionem mallei usq; fixum, sed tantum friabile & fusile, uti diximus. In eo enim sulphur, quod congelavit argentum vivum in massam terrenosam (extra reverbationis artificium puta, quandiu manet compositum) non inflammatur, sed cum Mercurio evaporat

rat in igne penitus, nempe ipsa ambo in massam unam simul coniuncta. At si sulphur ex Antimonio eliciatur per extractionem, tunc est sicut sulphur commune, & perinde sicut illud [illegible] Non loquor de rubedine, quam chymistæ extrahunt sed de vero naturali sulphure [illegible]. Id hoc documento probabis. Rec. Antimonii & salis nitri ana quantum sufficit; Fac aquam valentem, vel etiam communem aquam fortem, sicut notum est, cui ponderatæ immitte dimidium salis tosti: Postea tere Antimonium subtilissimé, & immitte in paululum huius aquæ tantum Antimonij [illegible] supernatet aqua ad quatuor [illegible] Salem autem immitte ne aqua [illegible] insolentia. Cum viriditatem conceperit in phiala extracto sul[illegible] subtilissimo, statim effunde, & a[illegible] communi tepida in eam immersa subsidebit sulphur, veluti commune [illegible] ride, quod ipso facto probabis esse [illegible] vulgari hac in re [illegible]

Colligamus igitur argumentum & Iesuiticam proprietatem sulphuris evertamus. Si enim sulphur in Antimonio non est inflammabile (quod tamen nondum ductile est metallum, & à quo separatum ardet) quantò minus in cæteris sive perfectis, sive imperfectis metallis necesse est inflammationis proprietatem servare, in quibus jam ad malleationis usq; fixationem pervenit? Prius est verum, ut experimento patet. Fundatur enim Antimonium ante follem, & evaporabit sine inflammatione. Ergò & posterius verum est: idque tantò magis, quantò ad majorem fixationem in metallo, quàm in Antimonio, sulphur pervenit. Nam separatum à metallis non amplius inflammatur propter aliquam fixationẽ, ut patet in plumbo, qua de re antè egimus. Eadem ratio est argenti vivi, quod frigore non concrescit, scilicet per se, & solum. At cum in metallum cum sulphure concrescit, & fundi potest, & frigore congelascit, ut videre est in genesi plumbi

bi ex Mercurio & vel in Antimonio pe-
[illegible], in quo tamen [illegible] [illegible]
nulla in metallum per [illegible]
facta est. Apparet igitur clarissime [illegible]
tum argumenta [illegible] ad speciem [illegible]
[illegible] solum composita ac [illegible]
lo, sed planè nihil solidæ rationis [illegible]
ferre. Hoc & illi, & ejus complices Pere-
[illegible] esse, qui in suis libris de
commentationibus omnium rerum natura-
lium principiis & affectionibus ita scribit
lib. 8. cap. 19. Quidam, *inquit*, rerum
metallicarum peritissimi, de quibus
etiam subtiliter, & accurate scripse-
runt, affirmant, primum ac summum
fundamentum, quo nititur & susten-
tatur ars Alchymiæ, nullum esse: quo
intelligere licet, ipsam artem (si modo
ars dicenda est, quæ in se nihil veri ac
certi habet) inanem ac falsam esse. E-
tenim Alchymistæ putant materiam
omnium metallorum esse sulphur &
argentum vivum: quamobrem pro-
fitentur, se ex varia sulphuris & argen-

ti vivi invicem commixtorum temperatione, posse quodlibet metallorum efficere, in quo tamen vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum vivum est materia auri & argenti, ergò in venis, in quibus generatur aurum & argentum, apparebunt aliqua vestigia sulphuris & argenti vivi, similiter etiam in venis sulphuris & argenti vivi, reperirentur aliqua indicia auri & argenti: Sed ipsi qui totam penè vitam curiosissimé lustrandis considerandisq; venis & locis metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. Quare falsa est opinio Alchymistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento vivo, non est verum aurum. Non n. ut dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri, &c. *Hæc hypothesis principiorum, quæ metalla componunt, utrum à Iesuita Pererio rectè negetur, & proinde veri & naturalis auri effectio & generatio per chymiam explo-*

probetur [illegible] jam ostendi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] falsis [illegible] [illegible] [illegible] tota [illegible] [illegible] Magelio accidit [illegible] solidi posse [illegible] Sed pergamus ad reliquam [illegible] [illegible].

Circa adversus Chymistas ab [illegible] [illegible] de metallorum [illegible] [illegible] quæ specie ac differentia essentiali ea vult distingui, ac proinde metalla in metalla non posse transmutari colligit. Tertio [illegible] contra chymistas intenditur, [illegible] metallorum transmutatione, [illegible] nullam substantialem metallorum transmutationem arte fieri posse [illegible] [illegible] Pererius supra [illegible] loco [illegible] nempe auream per [illegible] [illegible] modo transmutationem fieri [illegible] de [illegible] effectionem fieri [illegible] [illegible] naturalis [illegible] [illegible] explicatis [illegible] discussis, Disquisitio [illegible]

non

nostræ non multo post finem faciemus.

Quod igitur ad distinctionem metallorum attinet, cùm omnia pariter ex sulphure & hydrargyro concreverint, ut demonstratum est, & ipso facto deprehenderimus ea solum quò ad hydrargyron purius vel impurius, & quò ad sulpher fixum vel cremabile differre, juxta diversam contemperationem eorum per sal sive terram metallicam concurrentem cum sulphure, non quidem eorum opinionem improbare possumus, qui negant essenfifica differentia speciali metalla differre, sed tantùm ratione accidentium diversorum, in mineris si pervenientium, quæ diversa metalla faciunt sed tamen dicis causa supponamus ea differre speciali forma, nunquid una forma corrupta alteram inducere ars nequit? nempè si substernatur materia formam appetens, & impulsu causæ efficientis naturalis, ac debitis adminiculis in actum prorumpens? Non enim species in species mutari dicimus, velut ar-

[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] suam [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] solum aurum inter metalla perfectam speciem habere, cætera omnia esse quasi quædam rudimenta & initia auri [illegible], ac proinde inter metalla aliud discrimen non esse, quàm inter perfectum & imperfectum in eadem specie; verùm contrà hanc opinionem sic agere possumus. Ferrum non est mixtum imperfectum, [illegible] est Nix & cætera, quæ [illegible] [illegible]. Quis enim credat? Ergo est [illegible] perfectum. *Egregie [illegible] [illegible] est [illegible], præsertim [illegible] [illegible] & scientia naturali. Quis [illegible] inquit, Annon principium [illegible] & mixtum esse per[illegible] [illegible] ipse cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*

[illegible] *ipsius* [illegible]-
[illegible] *metallis*, [illegible]
secundum [illegible] *in hoc* [illegible]
[illegible] de auro, argento & catt[illegible]
eandem ponderis [illegible] *quantum* [illegible]
natu habuit. Reliqua argumenta [illegible]
[illegible] *suppositi*[illegible]
[illegible] *argenti* [illegible]
[illegible]
ter propter [illegible] *Est*
[illegible] *ce-*
tur [illegible] *hac*
metallorum [illegible]
ipsi [illegible]
[illegible] *sed*
perge lectura. Et, vel unica metallorum substantia est, seque & qualitates diversæ: vel non est unica substantia. Si unica est substantia, tum unæ erunt illa, plumbum est aurum, & viceversa, aurum est plumbum. Tum quoque non erit difficile ex plumbo aurum conficere, cum non sit difficile, qualitates, quæ à nulla peculiari for-

ma cohibentur, à plumbo tollere & quæ auri sunt, inducere. Et tamen hu[illegible] ctenus nullus omnino repertus est, quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet. *Ex quo conficitur non esse metallorum unicam substantiam.* *Respondemus, satis patuisse ex substantia hydrargyri supra adductis experimentis omnia metalla constare, & pene sulphuris fixi vel non fixi differentiam, & diversam contemperationem, vel imperfecta & igne cremabilia, vel perfecta & fixa esse. Proindè cum ad oculum ista pateant, non est opus de his [illegible] positis ratiunculis eristice & sophistice contendere. Porrò hæ propositiones [illegible] specties, paradoxis similes sunt: [illegible] est aurum. At si naturam in[illegible] specte, non ita erunt absurda [illegible] plumbum dicitur au[illegible]: Item interiora argenti [illegible]: & similes propositiones re[illegible] ex natura rerum, non vul[illegible] opinione. Unde etiam fieri*

lo

lis est qualitatum [illegible], & [illegible] formæ, ministerio [illegible], [illegible] principium metallicum. [illegible] perfectum tollit, & [illegible] perficere [illegible] nemo hactenus repertus est, [illegible] quem confecisse aurum ex omni parte probatum liquidò constet. *Nos [illegible] huc omnia redeunt denique, ut his Papistis apistis re ipsa demonstremus, contra inanes argutias Philosophantium, metallorum transmutationem in aurum possibilem esse, itemque verum aurum naturale ex principijs metallicis produci; quod deinceps præstabimus. Nam quod nullus hactenus repertus sit (ut ait Isaia) quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquidò constet, non est cur refutemus, præsertim cum de Arnoldo Villanovano scribat Ioh. Andr. in addit. ad speculat. tit. de crimine falsi.* Nostris diebus habuimus Arnoldum de Villanova, in curia Romana summum Medicum & Theologum, de quo scripsi de observ: jejun. consilium, qui

ret) lib. 2. de [illegible] Cal. R[illegible] 7. ante [illegible] los omnium & in arte doctarum [illegible] tur, quos refutare [illegible] est, quibus (omittens Mirandulanum com[illegible] tem addo, ut silentio praeteream alios atque alios.

Nos vero transmutationem metallorum possibilem & naturalem esse; experimento naturae & artis probabimus, si ad illud prius responderimus, quod nonnulli species rerum perfectiores negant fieri nisi uno modo, hoc est ab agente naturali, eò quòd generationes hujusmodi rerum determinatae sint, tam secundum activum principium, & materiam, quam secundum locum in quo fiunt. Id hactenus admitti potest (ut rectè Petrus Bonus Ferrariensis notat) quatenus ad artem eadem naturae proxima principia sunt adhibenda, quae sunt penes ipsam naturam: Nam si alia vel similia adhiberentur, non idem cum naturali auro produceretur, sed diversum vel simile. Non loquimur de operibus sophisticis de-

[illegible] ationem [illegible] de eo quod in ipsa metallica natura est, [illegible] definitione [illegible], si mediat ab specie differunt, & omnes [illegible] teria & omnes proprietates auri, argenti, aeris &c. [illegible] Unde Paracelsus [illegible] te in libro de vexatione Alchymistarum, veram Alchymiam non consistere nisi de metallis, ex metallis, per metalla & cum metallis testatur. Sed quod ad locum attinet & generationis [illegible] aliter se habet, ut ex 9 Met. Arist. constat, qui fatetur ex agente & materia similibus, operationes semper similes esse, quamvis media sint diversa, ut & ante nos alij demonstrarunt. Nam ista & materia duo sunt, maximè cum habeamus aequipollentia vasa & media ad eundem illum finem. Hæc quo meliùs intelligantur, placet ex Pererio ipso sententiam Alberti Magni describere, idem testantis. Sic igitur Pererius Jesuita lib 1 c. 20 *Albertus, inquit,* in libro suo [illegible] de Mineralibus c. 9 hanc de facultate

Alchy-

Alchymiæ quendam tractatum, primum expono sententiam Avicennæ, quæ fuit hæc; Sciant (inquit Avicenna) artifices Alchimiæ species metallorum permutari non posse, quamvis aliquid illis simile fieri possit. Quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed exspoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum. Non enim permutantur species metallorum, nisi priùs in primam materiam metallicam reducantur, & sic juvamine artis deducuntur in speciem metalli, quod volueris. Atq; idem quoq; sensisse ait, Hastem philosophum præcipuum in physicis & Mathematicis. Deinde Albertus subjungit ea quæ sequuntur. Oportet nos dicere Alchymicos peritos non aliter operari, quàm peritos Medicos, qui per medicinas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per media consortantia naturam, ju-

[illegible] metallorum [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible] principaliter [illegible] [illegible] & [illegible]. Sic Al-[illegible] primò bene purgantes materiam argenti vivi & sulphuris [illegible] [illegible] in omnibus metallis conformem, [illegible] deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli, quod intendunt inducere, & [illegible] ipsa natura operatur & non ars, [illegible] juvando & exspoliando, [illegible] diximus, & sic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares & [illegible] efficiunt in vasis naturalibus, [illegible] faciunt in vasis artificialibus, [illegible] artificialia formentur ad mo-[illegible]; & quod facit natura [illegible] hoc facit a-[illegible] sic tempe-[illegible] non excedat virtutem [illegible]

[illegible]

ventem & informantem quæ est in metallis. Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primò commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud per artis juvamen. Alchymia igitur per hunc modum procedit, id est, corrũpens unum à sua specie removendo, & cum juvamine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem inducẽdo. Quare omnium operationum Alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus procedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & expurgatione argenti vivi horumq; bona permixtione cum materia metalli. In his enim, & ex virtutibus horum, omnis species metalli inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt & verum aurum atq; argentum non faciunt, & hoc modo fere omnes vel in toto, vel in parte pro-

procedant. Propter quod ego [illegible] te feci aurum Alchymicum (p[illegible] nente specie prioris metalli) quod [illegible] me delatum est, & postquam sex vel septem ignes sustinuit, tandem ampli[illegible] us ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fæcem revertitur. *Hæc Albertus, quibus Pererius addit:* Ecce in prædictis verbis Albertus non solum docet, verum aurum posse fieri per Alchymiam, sed etiam quis modus ejus efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat: *Sed inquam ego, An non hoc ipsimet Pererius est contrarium, quod ei attendendum erat & prius experiendum, quàm [illegible] dum, si vera Albertum dicere fatemur? [illegible] tempus est promissa exsolvendi, [illegible] ad objecta reliqua respondea[illegible]*

Quod igitur ad metallorum transformationem attinet, scribit Iohannes [illegible] vir experientissimus hoc in [illegible] dem, quod Paracelsus de ferro & [illegible]

be in cuprum transmutatio, tum per na-
turam, tùm per artem. Sic se habet con[illegible]
Quod in fonte Cyplensi ex ferro fiat cuprum certum est (*en opus naturæ*) Item, quod artifices sciant minerale lixivium fundere, in quo ferrum itidem abit in cuprum in monte Kuticensi, probatum est (*en opus artis!*) *Sed nos aliorum inventa nolumus referre: tantum hinc apparet Mathesium, chymistarum maximum adversarium, eo ipso loco, ubi eos oppugnat, per imprudentiam non posse reticere metallorum transmutationem essentialem (siquidem specie differunt) possibilem esse naturæ & arti. Neq; hic disputamus de modis efficiendi cuprum ex ferro, quos docet Paracelsus, quos non per se fieri putamus, siquidem cum vitriolo fiunt, ex quo per se cuprum potest elici. Unum afferimus nostræ Minervæ, & nostræ effectionis, ubi ex ferro vitriolum, ex hoc rursum cuprum generatur, beneficio naturæ & ministerio artis per sulphur commune. Suma-*

ma cohibentur, à plumbo tollere, & quæ auri sunt, inducere. Et tamen hactenus nullus omnino repertus est, quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet. *Ex quo conficit non esse metallorum unicam substantiam. Respondemus, satis patuisse ex substantia hydrargyri supra adductis experimentis omnia metalla constare, propter sulphuris fixi vel non fixi differentiam, & diversam contemperationem, vel imperfecta & igne cremabilia, vel perfecta & fixa esse. Proindè cum ad oculum ista pateant, non est opus de his [illegible] eristicè & sophisticè contendere. Porrò hæ propositiones [illegible] inspecta, paradoxis similes sunt: plumbum est aurum. At si naturam in[illegible] ita erunt absurdæ. [illegible] plumbum dicitur au[illegible]. Item interiora argenti [illegible] & similes propositiones re[illegible], ex natura rerum, non vulgari opinione. Unde etiam faci-lis*

lis est qualitatum [illegible]. Et [illegible] formæ, ministerio [illegible], introductio [illegible] principium metallicum [illegible] quod [illegible] perfectum tollit, & materiã perficit [illegible] nemo hactenus repertus est, (inquit) quem confecisse aurum ex omni parte probatum liquidò constet. *Nimirum huc omnia redeunt deniq;, ut his Papistis apistis re ipsa demonstremus, contra inanes argutias Philosophantium, metallorum transmutationem in aurum possibilem esse, itemq; verum aurum naturale ex principijs metallicis produci; quod deinceps præstabimus. Nam quod nullus hactenus repertus sit (ut ait I[illegible]ta) quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquidò constet non est cur refutemus, præsertim cum de Arnoldo Villanovano scribat Ioh. Andr. in addit. ad specular. tit. de crimine falsi.* Nostris diebus habuimus Arnoldum de Villanova, in curia Romana summum Medicum & Theologum, de quo scripsi de observ: jejun. consilium, qui

[illegible]

[illegible]

[illegible] compertum

[illegible]

[illegible] ipse autem,

[illegible] clarissimo-

rum & hic [illegible] ipsissimorum viro-

rum, qui hæc sua viderunt oculis, & ma-

nibus palparunt: ac non ita pridem cum

una [illegible] parte, non nulla quinquen-

[illegible] ponderis plumbi

[illegible] portio etiam-

num [illegible] esse videtur. Sed nolumus

[illegible] agere, sed ad

[illegible] historiam,

[illegible]

[illegible] super his

[illegible] tamen hoc loco

[illegible]

[illegible] præstitisse, aut alios ef-

[illegible] formidas ac abditis

[illegible] & de

[illegible] 18 & Marsili-

[illegible] quoniam Hercule superio-

res

es) lib. 2. de vita Cal. R[illegible] ente [illegible]los omnium & in ore doctorum versantur, quos refutare nimis temerarium sit, quibus Comitem Mirandulanum comitem addo, ut silentio praeteream alios atque alios.

Nos vero transmutationem metallorum possibilem & naturalem esse; experimento naturae & artis probabimus, si ad illud prius responderimus, quod nonnulli species rerum perfectiores negant fieri nisi uno modo, hoc est ab agente naturali, eo quòd generationes hujusmodi rerum determinatae sunt, tam secundum activum principium, & materiam, quàm secundum locum in quo fiunt. Id hactenus admitti potest (ut rectè Petrus Bonus Ferrariensis notat) quatenus ad artem eadem naturae proxima principia sunt adhibenda, quae sunt penes ipsam naturam. Nam si alia vel similia adhiberentur, non idem cum naturali auro produceretur, sed diversum vel simile. Non loquimur de operibus sophisticis de-

albationem vel rubificationem in colore: sed de eo quod in ipsa metallorum natura & essentia, ut si in definitione universali metalla a specie differant, & omnia cætera & omnes proprietates auri argenti, æris &c. suscipiant. Unde Paracelsus apertè in libro de vexatione Alchymistarum, veram Alchymiam non constare nisi de metallis ex metallis, per metalla & cum metallis, testatur. Sed quod ad locum attinet & generationis media res aliter se habet, ut ex 9 Met. Arist. constat, qui fatetur ex agente & materia similibus, operationes semper similes esse, quamvis media sint diversa, ut & ante nos alij demonstrârunt. Nam ista & materia duo sunt, maximè cum habeamus æquipollentia vasa & media ad eundem illum finem. Hæc quo meliùs intelligantur, placet ex Pererio ipso sententiam Alberti Magni describere, idem testantis. Sic igitur Pererius Iesuita lib. [illegible] Albertus, *inquit*, in libro suo 30. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchy-

Alchymiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiam Avicennæ, quæ fuit hæc; Sciant (inquit Avicenna) artifices Alchimiæ species metallorum permutari non posse, quamvis aliquid illis simile fieri possit. Quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed exspoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum. Non enim permutantur species metallorum, nisi priùs in primam materiam metallicam reducantur, & sic juvamine artis deducuntur in speciem metalli, quod volueris. Atq; idem quoq; sensisse ait, Hastem philosophum præcipuum in physicis & Mathematicis. Deinde Albertus subjungit ea quæ sequuntur. Oportet nos dicere Alchymicos peritos non aliter operari, quàm peritos Medicos, qui per medicinas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per media confortantia naturam ju-

vam virtutem naturalem, ut digestio-
nis [illegible] inducere, quæ [illegible] est
effectus [illegible] naturæ & artis. sed illius
[illegible] principaliter, hujus autem
[illegible] & organice. Sic Al-
[illegible] bene purgantes ma-
[illegible] argenti vivi & sulphuris insi-
tam in omnibus metallis confortant,
[illegible] deducunt virtutes elementa-
[illegible] & cœlestes tali materiæ inhæren-
[illegible] proportionem mixtionis me-
[illegible] quod intendunt inducere, &
tunc ipsa natura operatur & non ars,
nisi organice juvando & exspoliando,
ut diximus, & sic verum aurum & ar-
gentum educere & facere videntur.
Quod enim virtutes elementares &
cœlestes faciunt in vasis naturalibus,
[illegible] faciunt in vasis artificiali-
[illegible] artificialia formentur ad mo-
[illegible], & quod facit natura
[illegible] & stellarum, hoc faciet ars
[illegible] modo sic tempere-
[illegible] non excedat virtutem se mo-

ven-

rentem & informantem, quæ est in metallis. Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primò commiscet eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis juvamen. Alchymia igitur per hunc modum procedit, id est, corrũpens unum à sua specie removendo, & cum juvamine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem inducẽdo. Quare omnium operationum Alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus procedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & expurgatione argenti vivi horumq; bona permixtione cum materia metalli. In his enim, & ex virtutibus horum, omnis species metalli inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt & verum aurum atq; argentum non faciunt, & hoc modo fere omnes vel in toto, vel in parte pro-

procedant. Propter quod ego experiri feci aurum Alchymicum (puto manente specie prioris metalli) quod ad me delatum est, & postquam sex vel septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fæcem revertitur. *Hæc Albertus, quibus Pererius addit:* Ecce supra dictis verbis Albertus non solùm docet, verum aurum posse fieri per Alchymiam, sed etiam quis modus eius efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat: *Sed inquam ego, An non hoc ipsimet Pererio est contrarium, quod ei attendendum erat & prius experiendum, quàm excogitandum, si vera Albertum dicere fateretur? Sed tempus est promissa exsolvendi, antequam ad objecta reliqua respondeamus.*

Quod igitur ad metallorum transformationem attinet, scribit Iohannes Mathesius vir experientissimus hac in re idem, quod Paracelsus de ferro & chaly-

be

be in cuprum transmutato, tùm per naturam, tùm per artem. Sic n. habet con. 3. Quod in fonte Cypsensi ex ferro fiat cuprum certum est (*en opus naturæ*) Item, quod artifices sciant minerale lixivium fundere, inquo ferrum itidem abit in cuprum in monte Kutiensi, probatum est(*en opus artis!*) *Sed nos aliorum inventa nolumus referre: tantum hinc apparet Mathesium, chymistarum maximum adversarium, eo ipso loco, ubi eos oppugnat, per imprudentiam non posse reticere metallorum transmutationem essentialem (siquidem specie differunt) possibilem esse naturæ & arti. Neq; hic disputamus de modis efficiendi cuprum ex ferro, quos docet Paracelsus, quos non per se fieri putamus, siquidem cum vitriolo fiunt, ex quo per se cuprum potest elici. Unum afferimus nostræ Minervæ, & nostræ effectionis, ubi ex ferro vitriolum, ex hoc rursum cuprum generatur, beneficio naturæ & ministerio artis per sulphur commune. Suma-*

[illegible] sulphuris per cam[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ fiunt [illegible] [illegible] minas [illegible] ignis & [illegible] restinguas [illegible] pleno aquæ frigidæ, donec [illegible], ut nulo negocio forcipibus [illegible], [illegible] in mo[illegible] [illegible] & siccas impone [illegible] aqua [illegible] sulphuris [illegible] [illegible] collocâ in vase re[illegible] cineribus sub quo ignem carbonum [illegible], ut bulliat lenissimè ad horas [illegible] infrigidari [illegible] per[illegible] & [illegible] superne in vase [illegible] generatum [illegible] splendens, [illegible] optimum. Hoc in aqua communi [illegible] bulliat, donec supernè cuti[illegible] contrahat. mox aquæ impone la[illegible] [illegible] & recentes chalybes, & parvo momento adhærebunt eis [illegible] [illegible] collectas fund: & habebis cu[illegible] naturale, ductile & fusile ad[illegible] æris proprietatem. Hoc unico ex-

per-

perimento difflantur omnes rationes Aristotelicorum, quomodo pars chalybis possit retromeare in vitriolum, & iterum ex vitriolo reduci in cuprum, atq; ita verè per artis ministerium beneficio naturæ generari, nec tantum transmutari metallum.

Aliud brevius experimentum sed minoris quantitatis appono. Calcinetur limatura ferri cum tantundem triti sulphuris & reverberetur agitando super testa, donec sulphur comburatur, residuum in aquam ferventem ita candefactum, immitte, & impone laminas paruas chalybis, & adhærebit eis cuprum in forma mucillaginis, quod detersum fundatur: & erit naturale cuprum. Hoc, ait Paracelsus, minus est quam ferrum aut cuprum transmutare in aurum, quod Deus vulgò nondum voluit innotescere omnibus: sed quidquid sit, abunde sophistarum cavillos evertit.

Procedamus vero ad argenti transmutationem in aurum naturale & omni

omni speculo probatum, juxta omnes proprietates suas. Ita tamen procedamus, ut possibilitatem duntaxat artis & naturae aliquorum ostendamus, non utilitatem. Nam indigni sunt, ut amplius aliquid consequantur, qui ista impugnant, quippe cum nemo ad proprium incommodum, ut ajunt jurisperiti, sit cogendus. Paracelsus cum hac de re contra Aristotelicos agit lib. Mineral. cap. 7. de sulphure, paulo post principium inquit, Secundum quod (nisi Deus impediat) in sulphure negotium mirabile inest, et ita excellens, ut lumen naturale hominis obstupescat: aut si Deus non impedit, error est penes artifices, qui sulphur tractant, quod facile fieri potest. Sed ut ut sit, ea vis & facultas in sulphure inest, ut nemo peritus eam exhaurire possit, talis quoque virtus, ut cunctis admirationi sit. Confundit enim (*inquit*) Aristotelem, qui dicit species non posse transmutari. Sulphur transmutat. Si vero Aristote-

les

[illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

quatuor [illegible] quod certi d[illegible] & exhibeat, modum [illegible] scrupu- de libro [illegible] [illegible] in [illegible] alterum [illegible] [illegible] & permittatur ad destinatum temporis terminum usque, sic fiet ut nigrescat, ad calcem ante profundum. [illegible] in aqua forte, sed nondum est fixum [illegible] sed volatile, inquit: quod si autem [illegible] terminum suum assequatur omnia [illegible] quit, efficit, quæ efficienda sunt, de quo non est ex usu plura disserere. Hæc Paracelsus. Plura de sulphure sunt in libello de mortificatione rerum, ejusque, Metamorphosi extant. Sed nos missa Theophrasteo processu, monstrare volumus, quomodo vel crudum sulphur commune transmutet & verum aurum naturale

[illegible]

[illegible] R. [illegible]

[illegible] solve [illegible] parte [illegible]

[illegible] Tolle deinde sulphuris [illegible] partem unam, quod [illegible] in [illegible] cum [illegible] salis mineralis [illegible] subtilissimè [illegible] in [illegible] calidum [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] cum [illegible] cave ne sulphur flam [illegible] capiat aut aduratur, priusquam [illegible] feceris. Inde sponte [illegible] refrigera- [illegible] super marmore vel saxo & ite- [illegible] tabulo impositum funditur, do- [illegible] sulphur, & materia [illegible] [illegible] fiat, ut in virgam [illegible] [illegible] similem Antimonio [illegible]. Hujus triti recipe [illegible] sublimati [illegible] [illegible] superstratum in crucibu- [illegible] pistum vitrum [illegible] ad spissitudinem [illegible] [illegible]

[illegible]

cerem efficeret. [illegible]
aut [illegible]
tiam & [illegible]
[illegible] perinde [illegible]
crucibulo [illegible] in fundo [illegible]
tempore [illegible]
plumbum [illegible]
inde [illegible] & [illegible]
[illegible], donec argentum mun-
dum subsideret. Id [illegible] vel gra-
nulationem [illegible]
sum & dissolverunt, [illegible]
der. quae pulveris [illegible] ad fundum
subsidebant, [illegible]
crucibulo igne [illegible] & [illegible]
micas auri [illegible]
[illegible] proprietate & [illegible] na-
turali [illegible]
liquo usu [illegible]
cemus totum argentum [illegible]
mutare, sed portiunculam [illegible]
tissimam & minimam; tamen [illegible]
[illegible] partes argenti sunt homogeneae &
similares, etiam micam argenti satis est

[illegible]

[illegible] similiter, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] plus-

[illegible] per se [illegible]

quorum formam [illegible],

quæ [illegible] fiunt, vel aliunde, quam ex

transmutatione [illegible] hoc [illegible]

[illegible] Quod si quis

[illegible] solvat per salem [illegible]

[illegible], aqua calida extrahat & [illegible]-

[illegible] separet, ac denique, quæ [illegible]-

[illegible] in subtilissimam [illegible] &

[illegible] consideraverit [illegible],

[illegible] fuerint. [illegible]-

[illegible] principia naturalia metallo-

rum [illegible] particulariter cognoscen-

[illegible], & [illegible] consultus in re-

[illegible] & [illegible]-

[illegible] singulare [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

negare vel dubitare, vel [illegible] [illegible] si libeat.

Postquam igitur promissa absoluimus, ut ipso facto experiri licet, reliquum est, ut adiunctis obiectionibus breviter, videamus tam Hagelij & Pereri, quam eorum, qui nos potentiam Dei oppugnare frustra clamitant, cum nihil hic contra naturam, nec contra essentialia metallorum principia tractemus, & proinde ordini creationis nullo modo adversemur. Illud tamen praemittimus, DEI Opus quamvis Satanae posse detinere & impedire, non minus ac generationem vegetabilium, & generationem animalium: quod & M. dicit in suis [illegible] saepe experiuntur, natura non semper operante, sed interdum a superiori causa repressa. Quinimo vim omnem crescendi ei soli tribuimus, qui dixit Fiat, fiat cuius benedictione omnia ad nihilum [illegible]. Atque haud scio, an & illud [illegible] referendum sit, quod Hagelius de virgula bifurcata indagatrice metallo-

[illegible] duas [illegible]
[illegible] *per* [illegible]
[illegible] *utrinque videlicet ex-*
[illegible] *videntem [illegible] ad u-*
[illegible] *polorum [illegible]*
[illegible] *ipse autem [illegible]*
[illegible] *terra duas manu*
[illegible] *quasi [illegible] argenteos globulos*
[illegible] *occupant utraque manu,*
[illegible] *per se [illegible]*
[illegible] *usque ad*
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] & [illegible]
[illegible]
pericula [illegible]
ex hoc ergo [illegible]
pathia: tamen & ipsi [illegible]
experti sunt. & [illegible]
Quod si non [illegible] (ut
Hagelius ait) fiat in Dei potentia &
hoc reservari quis non videt. Sed jam ad
umbilicum nostræ Disputationis per-
ducamus. Quæ [illegible]
efficit argumenta [illegible]
nec valoris. Primùm [illegible]
casus produci, & eodem [illegible]
[illegible] ferendum [illegible]
[illegible] habere metalla. At si prop[illegible]
[illegible]
[illegible] metallo propria & [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Nam quod
de lapidibus [illegible] eadem est ratio

[illegible]

[illegible] Mi-

[illegible] *positum* [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Nec [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] *non*

[illegible] *natura* [illegible]-

[illegible] *humani* [illegible]-

[illegible] *et potius non omne*

[illegible]

[illegible] *diversitate* [illegible]

[illegible] *superiore, & bona*

[illegible] *producit metalla, quo-*

[illegible] *alia per* [illegible]-

[illegible] *alia per*

[illegible] *Sed* [illegible]

[illegible] *magis* [illegible]-

[illegible]

bat. Nec tamen [illegible]
[illegible] amittere [illegible]
[illegible] ad certos [illegible]
mo ens potest. Proinde non [illegible]
nem abolitioni eorum per artem. Quod
quod Theophrastus idem operis esse c[illegible]
tis fatetur, si quis meliora metalla ve-
lit mutare in viliora; at nihil attine-
[illegible] abolitioni timere. Quod autem
[illegible] nunquam fecisse [illegible] tantum
[illegible] etiam scarabeum [illegible]
[illegible] transmutarit, qualia [illegible]
[illegible] in mineris reperiuntur [illegible]
dicat occupatum illum [illegible]
[illegible]tione & exustione scarabei [illegible]
ejus figuram induisse, cui libens adsti-
ter. Sed quis in hiatus [illegible]
aut quis ita Lynceus est, qui [illegible]
hoc nunquam fecisse dicat? Certè Pe[illegible]
Bonus contrarium probat: & plumbum
omne granum argenti natura continet
& [illegible] modica praeparatione gra-
num argenti post se relinquit [illegible]
[illegible] inclinationis [illegible]

[illegible]

[illegible] *potest.* [illegible] *de* [illegible] [illegible] An quia g- [illegible] *solus* [illegible] An [illegible] non [illegible] An quia nihil [illegible] *thes. 80.* Praeterea [illegible] ullum in [illegible] nec actu [illegible] continetur. *Sed quam-* [illegible] *falsa & fatidica per hydrar-* [illegible] *electrum apparet & per* [illegible] *Mercurio constructionem, ex-* [illegible] *patefacta.* At horum [illegible] fit in deterius. *Id* [illegible] *est; sed Chymicus non* [illegible] *sed generat* [illegible] *coalescentia,* [illegible] *Quod vero autem,* [illegible]

[illegible] Alchymia, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpora [illegible] [illegible], ad quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturali [illegible] [illegible] [illegible] facile [illegible]. Superest una quæstio, partim Physica, partim Theologica, an aurum per artem productum, sit verum ac naturale, & omnes proprietates auri naturalis tàm in Medicina, quàm in cæteris rebus retineat, & si hoc non, an sit illicitum, & [illegible] rationis contrarium. Negativam [illegible] Pererius capite 19. supra citato loco: Aurum, *inquit*, quod fit ab Alchymistis licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & judicari potest; nempe vel ex pondere, vel ex eo, quia non sufficit vim ignis, vel ex eo, quia [illegible] in urinam amittit colorem [illegible] quia non est ductile in tenuissim[illegible]

[illegible]

[illegible] *procedunt, ex quibus pro-* [illegible] *declarare,* [illegible] *fit possibi-* [illegible] *Sed in magno opere* [illegible] *Pererio licet,* [illegible] *ex philosophia de-* [illegible]

[illegible]

[illegible] nificiantur [illegible]
[illegible] Vitruuius [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] modo posse. Tale [illegible]
[illegible] Linguae quam natura [illegible]
[illegible]. Respondemus igitur ad [illegible]
[illegible] Alchimisticum, [illegible]
esse vera si eadem de sophisticationibus [illegible]
argentosum eligat h.e. ac albificationibus
& rubificationibus duntaxat [illegible]
manente in eadem essentia [illegible]
ri & argenteo priori metallo [illegible]-
le apparens & sophisticum aurum [illegible]
[illegible] est nummum, [illegible]
uendere propter artificiales [illegible]
cas qualitates in medicinas quae quae-
cunque est ignitum consumitur & [illegible]
tur tandem imo quasi [illegible]
[illegible] post iusta crucieta & [illegible]
quale fuit aurum ab Alberto [illegible]
saepius probatum. Apparet autem [illegible]
[illegible] per nebulas [illegible]
[illegible] aenigmatologus, sic appar[illegible]
[illegible] a Gebro & Peto [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] *quatuor* [illegible]
aperi [illegible] *quod* [illegible]
[illegible] *naturalis* [illegible]
[illegible]
[illegible] *per* [illegible]
[illegible]
[illegible] *& per* [illegible]
[illegible]
[illegible] *potest* [illegible]
[illegible] *argenti* [illegible]
[illegible] *Si igitur* [illegible]
[illegible] *naturaliter,* [illegible]
[illegible] *subsistat,* [illegible]
[illegible] *naturalis,*
[illegible] *operatio* [illegible] *quale* [illegible]
[illegible] *similis sed tamen*
[illegible] *quod debeat* [illegible]
[illegible] *Nam quod de serpen-*
[illegible] *Magis & M* [illegible]
[illegible] *illorum fuisse diabolicæ*
[illegible] *divinæ virtute. Nos*
[illegible] *nec* [illegible] *quod*
[illegible] *sed* [illegible] *naturales* [illegible]
[illegible] *Iam quod de* [illegible]

pe-

principi [illegible] et differentia in specie-
[illegible] generatis per semina [illegible]
[illegible] Si autem chymicū al-
fiere a naturali, licet proprietates aliquas
naturales habeat, prorsus est aliena,
& quidem ex aliis principiis, quam natu-
ralibus metallorum. Vera ars chymiæ non
procedit, nec quicquam aliud usurpat,
quam quod natura generavit ac gene-
rat, adhibita mixtione, & debita præ-
paratione. Itaq; ut diversæ materiæ sup-
positio fit in metallis [illegible] cer-
tè nulla est. Quod vero [illegible]
procedant, nisi omnes quidem proprie-
tates auri naturalis contineat id, quod
fit per chymiam, tamen si [illegible] recipere vo-
lunt, quis non videt [illegible] tal.
ac bonam eis mentē precandam. Quan-
doquidem enim principia essentiam [illegible]
habet, & passiones atq; operationes [illegible]
[illegible] idem est cum eo re [illegible]
de formis agens Aristoteles, Sic in [illegible]
Metaphys. arguit ex operibus [illegible] &
accidentibus super ipsas formas. Quod

[illegible]

[illegible] experimento poter-
[illegible] quod autem ad medicamina (sunt
[illegible]) etiam hoc anno [illegible]
[illegible]

verum ab Alchymistice arte fucato & duntaxat alterato, est abstinendum. Nec libet sophisticationum ponere documenta, quæ ab [illegible] apud Albertum Bremensem in tractatu [illegible], & dimitte & in correctorio Richardi Anglici, ac dexiq. in libris [illegible] (subtilitatis hoc est subtilitas) & passim apud alios, partim albificationis, partim rubificationis, hoc est adulterini auri & argenti colorē tantum præferentium, quæ prorsus damnamus. Ex principijs autem & criterijs proprietatum omnium in vero chymico auro licet colligere, nihil contra ordinem creationis à nobis attentari: quia aurū nostrum est naturale ac verum, beneficio solius naturæ per ministerium artis productum, ideoq; nec ex suppositione diaboli occultè additum, ut vult Aegidius & Angelus, duo soli ex jureconsultis artē chymicam frustrà imperentes & pòst hos vir quidam in Germania magnus, sed harum rerum imperitus, & ab alijs deceptus, siquidem ex essentialibus & na-

turalibus metallorum principijs, non diabolicis operibus hic procedimus, licet Deus Opt. Max. inhibere ac impedire, aut prorsus destruere etiam opus naturæ & artis possit. Nec vero divinæ potentiæ munus propterea invadimus, cum non jussu & voluntate & verbis id producamus, ut in miraculis divinis fit jussu divino, sed tantùm per insitam naturæ generantis facultatem, cui servimus tãquam ministri, nihil ad eam de alieno, nec de proprio afferentes. Quod si hæc non sufficiunt ad probos artifices discernendos ab impostoribus, & ad artis veritatem per se defendendam à vanitate sophistices, aut Diabolicarum artium imposturis, & calumniantium linguis, doceant, qui contrà sentiunt, meliora, & verioribus ultro parebimus: aut respondeant saltem Apologiæ Clavæi & Libavij adversus Thomam Erastum medicum scriptæ, vel ad solutiones Boni Ferrariẽsis Physici Aristotelici: quod à nonnullis attentatum quidem, sed planè præstitum est à nemine.

Quod

Quod si id fiat bona fide, ex variis & diversa rerum ventilatione, tunc quidem ex puteo emerget veritas: & ita Helias artis tandem in lucem prodibit. Cui hanc disputationem impendisse hactenus libuit.

D. FABIANUS DE MONTE S. Sever. in Tr[illegible]. de Empt. & vend. q. 1. n. 8.

SEd hic quaeritur incidenter, an Alchemista vel faciens Alchemiam puniatur de falso? Dicas quod Non, quia est ars perspicaci ingenio inventa, ubi [illegible] vendi-tur tantum pro tanto, & tale pro tali sine aliqua falsificatione formae vel materiae, secund. Andr. de Isern. & Olrad. in Consiliis suis, ut refert Bald. in d. c. 1. Quae sint Reg. Idem etiam tenet Ioan. Andr. in addit. spec. in tit. de crim. fals. in rub. Hoc insuper firmavit Abb. Sicul. in c. 2. de sortil. ubi allegat Oldra. in consil. 69. Quod licet non posset una species in aliam

commutari, nisi à D. o. 26 q 5. c. Episcopi: tamen hic una non transmutatur in aliam cum omnia metalla procedant ex eodē fonte & origine scilicet ex sulphure & Argento vivo Sed ubi melior est influentia astrorum, ibi producitur metallum pretiosius! unde per influentiam astrorum & cum herbis & lapidibus pretiosis, quibus insunt multæ virtutes potest unum metallū in aliud transmutari magis pretiosum.

APHORISMI BASILIANI
sive
CANONES HERMETICI, DE SPIRITU, Anima, & Corpore Medio Majoris & Minoris Mundi,

Conscripti ab
Hermophilo Philochemico
qui est
NICOLAUS NIGER HAPELIUS, Anagrammatizomenos.

GENERE, VIRTUTE, ET Erudita prudentia clarissimo viro,
DN. JOANNI BOOSIO, GOARINO, Quæstori Hassico Schmalkaldiæ

Hermetico-Basilianæ Philosophiæ Patrono, vindiciarum gratia, hunc consecrat libellum,
Author.

APHORISMI BASILIANI SIVE CAnones Hermetici,

De Spiritu, Anima, & Corpore medio Majoris & Minoris Mundi.

HErmes τρισμέγιστος *ob triplicis regni Mineralis, Vegetabilis, Animalis, imo ob triplicis in una creata essentiae subsistentiae indagationem, in qua vim omnem vegetabilis, animalis, & mineralis Naturae exploravit, Pater Philosophorum dici meruit.*

1. *Vis vegetans in natura Mercurij volantis, instar nivis candidi, congelati non vulgaris inest, qui tam majoris, quam minoris mundi quidam Spiritus est, unde naturae ipsius humanae secundum animam rationalem*

nalem pendet mobilitas, atque flexibilitas.

3. Animans autem vis, tanquam Mundi gluttinum, inter Spiritum atq; corpus medium est, atque utriusque vinculum, in Sulphure nimirum rubentis atq; transparentis olei cujusdam, veluti Sol in Majore Mundo, & cor Microcosmi.

4. Mineralitas deniq; tanquā corpus instar Salis obtinet, mirabilis virtutis & odoris, ubi sal à scoria terræ separatum fuerit, à Mercurio nonnisi corporis crassitie, & consistentia ferè distans.

5. Hæ tres subsistentiæ in una creata essentia limbum minoris & majoris mundi constituunt, ex quo formatus est primus homo, cum fingeretur è pulvere terræ. Huc accedit anima rationalis Microcosmi immortalis à Deo immediatè inspirata

horum trium & omnium functio-
num in homine motrix atq; directrix
[illegible]

6. Cum enim ex quatuor ele-
mentis [illegible] terra [illegible]
corporum [illegible] atque vita in-
tegra est, spiritus Mercurialis, tan-
quam humidum radicale, & ani-
ma sulphurea, tanquam calidum
[illegible] salis consistentia
[illegible] suaviter in
[illegible] ita vice versa a-
nima [illegible] à corpore con-
[illegible] terrę separari ne-
cesse est, si vel in uno principiorum
[illegible] pluribusue defectus oboria-
tur: in toto quidem unde mors: in
parte verò unde morbus: quod in se-
ptem principalium membrorum a-
natomia praecipuè videre est.

Huic triplici defectui nihil a-
què

què mederi potest, quam illa limbi, ex quo primus homo conflatus est, conglobata in unam è ternis princi- pyis massa, quæ ad quamvis naturæ potentiam atq; vim excitandam ac fovendam valet, si in corpus astrale fixum debitè fuerit versa.

8. Ex quo intelligitur Balsamũ subjecti Hermetici cum corpore humano singularem harmoniam habere: unde velut Helveticus ille Physicorum Monarcha Philippus ab Hohenheim sive Paracelsus, *libro de Lapide Physico, Manuali dicto, sua Medicina Microcosmum, qui in limbo terræ situs & ex pulvere terræ formatus est* Radicaliter tanquã à suo simili, *non autem secundum opinionem, sed verè ac propriè ad sanitatem posse perduci & conservari rectissimè asserit: idem de no-*

ſtra hac medicina dici non immeritò poteſt & debet

9. Tantò verò id magis attendendum eſt, quantò medicina vulgaris debilior eſt ad tria illa principia microcoſmi, eorundemque harmoniam radicaliter tuendam atque inſtruendam: quippe veluti ex accidenti (quandoquidem tota ferè in quatuor humoribus occupatur) tribus illis principijs obſtetricans.

10. Mineralis autem Medicina Chymica è metallis & mineralibus raro vel rectè paratur vel adminiſtratur: unde Paracelſus eodem in libro Medicinam ſuam omnibus quidem præfert: negare tamen ſeſe negat, magna Arcana item alijs in rebus Mineralibus ineſſe, ſed longioris operæ & laboris, neque facilè rectè uſurpari præſertim ab imperitiori-

tioribus, qui in his [illegible] plus damni dent, quam ipsi [illegible] queant.

11. Quæramus [illegible] Limbū Microcosmi nostri, in quo is situs est, h.e. globum illum viscidum terræ, ex Mercurio, Sulphure, & Sale concretum: qui quidem quoniam ex humido quodam existit, pulchrè viscosa humiditatis humiditas, secundum Gebrum, dici potest.

12. Sicuti enim Mundus licet ex Nihilo conditus, originem debet Aquæ, cui Spiritus Domini incubabat: rebus tam Cœlestibus quam Terrestribus omnibus inde prodeuntibus: ita Limbus hic emergit ex Aquâ non vulgari, neque ex rore cœlesti, aut ex Aëre condensato in cavernis Terræ, vel in Recipiente ipso, non ex abysso Maris, fontibus, puteis, fluminibusve hausto: Sed ex Aquâ quadam

[illegible]ans perpessa, omnibus obvia, pau-cissimis cognita, Quæ in se habet, [illegible] ad totius operis comple-[illegible] sunt ea necessaria, omnia [illegible].

[illegible] Naturæ hæc quæ [illegible] inter Majorem & Mino-rem [illegible] ubique reperitur, & [illegible] quàm ad divitem [illegible] Philosophi. Pro-[illegible], & conculcatur [illegible] tam admirandarum [illegible]. Unde tria illa [illegible] operis principia, sunt instauran-[illegible].

[illegible] materia resoluta in su-[illegible] Aquam (ab Aqua [illegible] profluit) per-[illegible], donec in Na-[illegible] fixam abeat, in O-[illegible] Gallinæ in-desi-

desinenter ovis incubantis sic dicitur, alioquispes omnis sobolis perire.

15. Sic Avicula Hermetis animalis semel inclusa Caveæ, quæ Furnus est, vaporosi ignis nostri calore continuato gradatim excitanda est donec seipsam excludat, & suo partu omnes sanet.

16. Ut autem in trium Principiorum perpessæ hujus Aquæ præparatione nihil addimus substantiali Materiei, nihilquè subsistentibus tribus proprietatibus in ea adimimus, sed solâ præparatione superflua removemus, hoc est, heterogenea, sive Terram emortuam, & aquam insipidam: Ita opus Hermeticum trium Principiorum præparatorũ conjunctione inchoatur sub certâ proportione, nempe pondere corporis sesquialterâ parte Spiritum Animamq;

mamque propemodum æquantis.

17. Exinde fœtu continuo regenda sunt omnia, ut Natura Agens interior neque cesset, neque excessum patiatur. Fiat igitur initio ignis mitis, & primus quidem quasi 4 guttarum sive filorum: donec Materia nigrescat. Post adde, ut sit quasi 14. filorum: donec se abluat, & Iris apparens in colorem Gryseum desinat. Inde urge quasi 24. filis usque ad Albedinem perfectam, Nive superiorem, fluentem, fixam, quæ est Luna Microcosmi.

19: Quod si procedere cupis ad Rubedinem perfectam, per dies 70. continuabis ignem, donec Lapis vertatur in Rubinum pellucidum gravem, atque ponderosum: qui quidem est Sol Microsmi, eodem modo augmentandus, quo fuit inchoatus.

Hujus

*Hujus unum granum sex mille grani-
nis æquipollet: unde in tenuis-
sima Dosi est administran-
dus.*

RADIX ELIXIRIS

Δ.

*Entheus est olli vigor & cœlestis imago.
Unde fluit nobis hæc medicina Dei.*

*R. E.
I.*

FINIS.